

Vlaams
Parlement

vergadering **C280**
zittingsjaar 2017-2018

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

van 26 juni 2018

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over ouderenmis(be)handeling – 2254 (2017-2018)	3
VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van minderjarigen in Brusselse ziekenhuizen wegens een tekort aan crisisopvangplaatsen – 2265 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de aanhoudende problemen in de crisisjeugdhulp en de aanklacht door het Brusselse Sint-Pietersziekenhuis – 2291 (2017-2018)	
VRAAG OM UITLEG van Freya Saeys aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over kinderen die langdurig verblijven in Brusselse ziekenhuizen – 2297 (2017-2018)	9
VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de uitbuiting van Bulgaarse vrouwen in thuiszorg – 2287 (2017-2018)	20
VRAAG OM UITLEG van Martine Taelman aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het leefklimaat in voorzieningen van jeugdhulp – 2306 (2017-2018)	25
VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het inkomensverlies voor mantelzorgers – 2305 (2017-2018)	29

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over ouderenmis(be)handeling – 2254 (2017-2018)**Voorzitter: de heer Bart Van Malderen****De voorzitter:** De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Afgelopen vrijdag, 15 juni, was het internationale dag tegen de ouderenmisbehandeling of de ouderenmishandeling. De begrippen spreken voor zich. Naar aanleiding van deze dag haalden sommige, ik vermoed de meest recente, cijfers rond ouderenmisbehandeling de media. Volgens die cijfers ontving VLOCO, het Vlaams Ondersteuningscentrum Ouderenmisbehandeling, vorig jaar 505 meldingen van ouderenmisbehandeling of ontspoorde zorg. Dat is een stijging van 16 procent tegenover het aantal meldingen dat zij ontvingen in 2016. De stijging zou – met de nadruk op zou – verklaard kunnen worden door bijvoorbeeld een betere registratie bij de hulplijn 1712 of door het bereik van de sensibiliserings- en vormingsacties die VLOCO in 2017 ondernam om het onderwerp bespreekbaar en herkenbaar te maken. Bespreekbaar en herkenbaar zijn twee termen die heel belangrijk zijn in deze thematiek.

Ook qua profiel van de slachtoffers en daders zagen we eerdere trends terugkomen, waarbij volgens de cijfers twee op drie van de geregistreeerde slachtoffers vrouwelijk zouden zijn, en vaak ouder dan 80, terwijl de plegers in 81 procent van de gevallen tot de dichte familie zouden behoren en bij het slachtoffer zouden inwonen. De meest voorkomende vormen van ouderenmisbehandeling blijken psychische, fysieke en materiële mishandeling te zijn. Sowieso blijft het, dixit VLOCO en andere experts, het topje van de ijsberg. Er blijkt nog steeds een groot gevoel van schaamte te heersen, alsook een gebrek aan aandacht of vorming bij hulpverleners om alarmsignalen op te vangen.

Minister, dat we met het topje van de ijsberg te maken zouden kunnen hebben, werd recent ook duidelijk door de publicatie van een Nederlandse prevalentiestudie rond ouderenmisbehandeling die werd uitgevoerd op verzoek van het Nederlandse Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Die studie werd eind mei 2018 opgeleverd. In die studie werd gesteld dat 170.000 Nederlanders, of 5,5 procent van alle senioren, tijdens hun oude dag ooit slachtoffer zijn of zullen zijn van ouderenmisbehandeling of ouderenmishandeling. Als je dit omzet of omrekent naar Vlaanderen zou dit bij eenzelfde prevalentie betekenen dat ongeveer 55.000 Vlamingen op hun oude dag slachtoffer zouden kunnen zijn van ouderenmisbehandeling. De omvang van de problematiek zou met andere woorden veel groter zijn dan het aantal meldingen in Vlaanderen laat vermoeden. Het topje van de ijsberg.

Ook het gemiddeld leeftijdsprofiel van de persoon die slachtoffer is van ouderenmisbehandeling is volgens die Nederlandse studie genuanceerder. Waar de meeste meldingen in Vlaanderen over slachtoffers ouder dan 80 jaar blijken te gaan, zou het in Nederland volgens dat onderzoek zo zijn dat twee op drie slachtoffers jonger zijn dan 80. Een mogelijke verklaring hierbij is het stigma of de schaamte, zoals de onderzoekers aangeven. Andere trends omtrent daderprofiel en type misbehandeling worden wel bevestigd.

Minister, uw Nederlandse collega, minister De Jonge, verwees in een reactie naar het actieplan 'Geweld hoort nergens thuis' en beloofde een voortzetting van de inspanningen, waarbij overleg en samenwerking met de verschillende actoren centraal staan.

Minister, die cijfers en de studie uit Nederland nopen mij tot het stellen van een aantal vragen.

Hebt u kennis kunnen nemen van het jaarverslag van VLOCO, dat wij gewoonlijk rond deze periode ontvangen? Zo ja, welke conclusies trekt u hieruit omtrent de evolutie van het aantal meldingen van ouderenmisbehandeling en het gegeven dat de gedane meldingen naar alle waarschijnlijkheid slechts het topje van de ijsberg betreffen?

VLOCO pleit er nog steeds voor meer in te zetten op sensibilisering en het bespreekbaar maken van het onderwerp. Ook zou – dat is een nieuwe insteek – ouderenmisbehandeling in het onderwijs aan bod moeten komen en zou er een betere afstemming met de parketten, de gerechtelijke wereld moeten zijn omtrent de vervolging van klachten omtrent ouderenmisbehandeling. Minister, hoe staat u tegenover deze beleidsaanbevelingen, die een nieuwe insteek bevatten, en welke acties zult u ondernemen om ze te realiseren?

Wordt er volgens u voldoende nauw samengewerkt met de lokale actoren zoals de CAW's en de maatschappelijk werkers van het OCMW om ouderenmisbehandeling te detecteren? Zo neen, welke bijkomende inspanningen zult u eventueel ondernemen om tot een aanpak naar het Nederlandse voorbeeld, zoals uitgezet door uw collega, te komen?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega, we hebben uiteraard kennis genomen van het jaarverslag van VLOCO. We schatten, net als u, in dat de gestegen cijfers het resultaat zijn van een betere registratie en bespreekbaarheid van het thema.

Evenwel menen wij, net als VLOCO, dat het aantal burgers dat bij de CAW's en 1712 terechtkomt en het aantal professionals dat contact opneemt met VLOCO voor een consult rond een vermoeden van of een situatie van oudermishandeling, niet de volledige realiteit weergeeft.

Immers, VLOCO neemt een consultfunctie op ten aanzien van de hulpverleners. De hulpverleners die bij VLOCO terechtkomen, zijn vaak hulpverleners die in een bepaalde situatie vastzitten. Hulpverleners die zelf de nodige expertisetools of interne intervisie hebben om met deze situaties om te gaan, zullen mogelijk geen contact opnemen met VLOCO.

Het is belangrijk dat de problematiek van ouderenmishandeling onder de aandacht wordt gehouden, zowel bij burgers als bij de professional. VLOCO zet daar zelf op in door onder meer jaarlijks een sensibiliseringsactie te voeren in het kader de Internationale Dag tegen Ouderenmishandeling op 15 juni, communicatie te voeren via Facebook, een broodzakkencampagne te voeren waarbij aandacht wordt gevraagd voor ouderenmishandeling enzovoort.

In het kader van 1712, de hulplijn rond geweld, misbruik en kindermishandeling, voerden we in 2017 zelf een sensibiliseringsactie rond partnergeweld bij ouderen en andere vormen van ouderenmishandeling. Die campagne werd vorig jaar via verschillende kanalen verspreid, onder meer via regionale tv-zenders en Facebook. We bekijken op welke manier we het materiaal van die campagne kunnen gebruiken om ook dit jaar en in de toekomst sensibiliserende acties rond ouderenmishandeling op te zetten.

VLOCO werkt ook mee aan het op de agenda zetten van ouderenmishandeling binnen het onderwijs door het opnemen van gastcolleges in opleidingen. VLOCO neemt zijn rol van belangenbehartiger rond het thema ouderenmishandeling op een – denken wij – goede manier op. Wat de vervolging van klachten rond ouderenmishandeling betreft, is er recent overleg georganiseerd met het parketgeneraal van Luik, dat het Expertisenetwerk Criminaliteit tegen personen samenbrengt. Binnen dat expertisenetwerk wordt nu bekeken op welke manier kan

worden gekomen tot een blauwdruk rond het omgaan met ouderenmishandeling. Vanuit het parket wordt een consultatieronde gevoerd, waarbij wordt overlegd met organisaties en diensten die expertise hebben rond ouderenmishandeling. Ook VLOCO en de administratie zijn daarbij betrokken en volgen de ontwikkelingen in dat kader verder op.

Voor het detecteren van ouderenmishandeling wordt ingezet op drie grote lijnen: het sensibiliseren en vormen van professionals, het inschatten en registreren van risico's en het ontwikkelen van protocollen rond het omgaan met ouderenmishandeling binnen verschillende settings.

Wat de sensibilisering betreft, verwijs ik naar het antwoord op de voorgaande vraag. VLOCO blijft daarnaast ook inzetten op het sensibiliseren van professionals rond dit thema, door onder meer netwerken uit te bouwen en overlegplatforms op te zetten en te ondersteunen waarbij ouderenmishandeling centraal op de agenda staat, er themagericht wordt samengewerkt, er ruimte is voor casusoverleg enzovoort. Die overlegplatforms staan open voor verschillende actoren en sectoren, zoals de huisartsen, de thuiszorgdiensten, de residentiële ouderenzorg, diensten voor maatschappelijk werk van ziekenfondsen enzovoort.

Er zijn intussen al een aantal regio's waar een overlegplatform of stuurgroep bestaat. VLOCO bekijkt op welke manier ze die overlegplatforms in de toekomst ook in andere regio's kunnen opzetten. Voor het vormen van professionals rond de problematiek neemt VLOCO zijn rol op en biedt het vorming aan voor CAW- en 1712-medewerkers en organiseert het tweejaarlijks een studiedag. Voor de vorming van andere professionals neemt VLOCO een ondersteunende rol op door bestaande vormingsdiensten te ondersteunen en input te geven rond de thematiek en injecties te geven aan bestaande netwerken. VLOCO zal ook bekijken op welke manier het een 'train de trainer' kan opzetten, om op die manier een groter bereik en impact te realiseren.

Wat het detecteren van ouderenmishandeling en het inschatten van de risico's betreft, werd enkele jaren terug een belangrijk risicotaxatie-instrument ontwikkeld door de VUB, in samenwerking met VLOCO. Professionals kunnen van dat instrument gebruikmaken. Het instrument is een korte en praktijkgerichte checklist die gebaseerd is op de gekende signalen en risicofactoren voor ouderenmishandeling. Er wordt in de checklist rekening gehouden met signalen en risicofactoren bij het slachtoffer zelf, maar ook bij de pleger en in de omgeving. Dat helpt hulpverleners alerter te zijn voor bepaalde signalen en/of mogelijke probleempunten, zoals overbelasting van de mantelzorger. Het geeft dus een indicatie dat er in dat gezin belastende factoren aanwezig zijn of zich zouden kunnen ontwikkelen.

Specifiek voor huisartsen werd een projectfinanciering toegekend aan Domus Medica voor een e-learningmodule rond intrafamiliaal geweld, waarin naast partnergeweld en kindermishandeling ook een module rond ouderenmishandeling werd opgenomen.

Wanneer een risico op of effectieve feiten van ouderenmishandeling worden vastgesteld, is het belangrijk dat zowel de organisatie in haar geheel als elke individuele professional binnen de organisatie weet hoe ze daarmee kunnen omgaan. Het is dan ook belangrijk dat organisaties en voorzieningen protocollen rond ouderenmishandeling opzetten waarin een stappenplan wordt opgenomen. In dezen is er nog werk aan de winkel en moet er verder geïnvesteerd worden in het opzetten van dergelijke protocollen binnen organisaties en voorzieningen zoals thuiszorgdiensten en woonzorgcentra. VLOCO wil daar graag zijn ondersteuning bij verlenen en maakt in dat kader momenteel werk van een publicatie waarin de knowhow rond het opzetten van protocollen als instrument voor het

omgaan met ouderenmishandeling zal worden verzameld. Die publicatie komt in samenwerking met Politeia tot stand en kan als inspiratie en concreet instrument dienen voor organisaties en voorzieningen.

De bovenstaande drie lijnen zijn uitgezet en worden nog verder ontwikkeld. Die kunnen dienen als tool voor afzonderlijke organisaties en netwerken van organisaties die met ouderenmishandeling in aanraking komen. Een voorbeeld van zo'n netwerk is het Geïntegreerd Breed Onthaal, waar we een afgestemde toegang tot hulp willen creëren en willen zorgen dat mensen hun rechten effectief kunnen realiseren. Het Geïntegreerd Breed Onthaal wordt momenteel uitgebouwd samen met de diensten maatschappelijk werk, de OCMW's en CAW's. In die triade van partners wordt nauw samengewerkt en wordt bijzondere aandacht besteed aan kwetsbare doelgroepen, waaronder mensen in armoede, mantelzorgers, chronisch zieken, mensen met psychische problemen.

Ook binnen de eerstelijnszones komen partners samen om enerzijds een community te creëren waarbij maximale inbreng en betrokkenheid van de leden van de eerstelijnszone wordt mogelijk gemaakt, en anderzijds in te zetten op preventie, zorg en ondersteuning met een effectief en efficiënt zorgproces en een integrale eerstelijnszorg tot doel. Het zal dus belangrijk zijn om ook het thema van ouderenmishandeling op de agenda te zetten, zowel binnen het Geïntegreerd Breed Onthaal als in de eerstelijnszones.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Bedankt, minister, voor de weergave van een aantal activiteiten, van onder meer VLOCO, die bezig zijn, en een aantal activiteiten die op stapel staan of net op stapel zijn gezet.

Het is belangrijk dat u bevestigt en erkent wat ons algemene aanvoelen is en wat ook al werd gesteld in die Nederlandse studie, namelijk dat de cijfers die we nu kennen, waarschijnlijk een ondergrens zijn en dat er daarnaast nog meer gebeurt in de praktijk dan we nu weten.

U haalt terecht een heel aantal acties aan voor het herkennen, signaleren en rapporteren door professionals. We weten dat het rapporteren en het signaleren door professionals diverser is en meer thema's omvat dan het rapporteren door de ouderen zelf, de zelfrapportage. Ik kom daar straks nog even op terug.

De rapportage door onder meer professionals waarnaar u verwijst, is belangrijk om preventie te kunnen opzetten. Op dat vlak ben ik het met u eens. De verschillende activiteiten daaromtrent moeten verder worden ontplooid en uitgespreid over het hele grondgebied, want dat is nu nog niet helemaal het geval. Dat hebt u zelf aangehaald.

Ik heb nog een specifieke vraag. In de activiteiten die u opsomt door voornamelijk professionals, heb ik iets gemist in verband met zelfrapportage. In de Nederlandse studie is het frappant om vast te stellen dat heel veel ouderen aangeven dat ze collega's-ouderen kennen die slachtoffer geweest zijn of zouden zijn van ouderenmisbehandeling of ouderenmishandeling. Het percentage dat slachtoffer zou kunnen zijn, kan dus veel hoger liggen. Als er wordt gevraagd of ze zelf slachtoffer zijn, dan duikt de schaamte weer op of willen ze de familie of de hulpverlener niet in diskrediet brengen. Daardoor liggen die cijfers lager. Volgens mij moet er een sensibiliseringscampagne gebeuren, niet om met het vingertje te wijzen maar wel om preventie te ontwikkelen met betrekking tot zelfrapportage. Zult u daartoe bijkomende activiteiten op het getouw zetten?

De voorzitter: Mevrouw Coppé heeft het woord.

Griet Coppé (CD&V): Ouderenmishandeling is een onderwerp waar we altijd aandacht aan zullen moeten besteden en sensibiliseren. De minister heeft erop gealludeerd. Er is heel veel gebeurd, maar dat zal altijd nodig blijken, net omdat we te maken hebben met een kwetsbaarheid die ontstaat ten gevolge van het ouder worden.

Ik heb nog een vraag naar aanleiding van de komende gemeenteraadsverkiezingen. Dit is een thema dat heel belangrijk kan zijn om op te nemen in de seniorenbeleidsplannen van de lokale overheden. Door de vermaatschappelijking van de zorg blijven mensen langer thuis en is de kwetsbaarheid van ouderen niet altijd heel zichtbaar. Er komen soms zelfs geen professionelen over de vloer. Kunnen lokale overheden op dat vlak verder worden gesensibiliseerd?

De voorzitter: De heer Persyn heeft het woord.

Peter Persyn (N-VA): Voorzitter, dit onderwerp is hier al een aantal keren aan bod gekomen. Mevrouw Coppé en ikzelf hebben er ook al vragen over gesteld. We hebben telkens gehamerd op het feit dat we wellicht te maken hebben met een zware onderschatting. Schaamte en stigma spelen zeker een grote rol. Ik dacht dat maar 2 procent van de meldingen bij VLOCO van de ouderen zelf komt. Dat zegt genoeg.

Er is dus een enorme drempel. Hoe kunnen we verder werken aan het verlagen van die drempel? Ik denk dan niet alleen aan ouderen. Ik hoor ook van mensen die tewerkgesteld zijn in de thuiszorg dat als ze bij kwetsbare gezinnen komen met geweld naar kinderen, er vaak heel complexe systemische verhoudingen zijn met afhankelijkheid, al was het maar op het vlak van inkomen. Er blijft dan ook een grote drempel om daar melding van te maken, niet alleen als gevolg van de privacy maar ook uit schrik voor escalaties van situaties. Op die manier raakt de probleemsituatie natuurlijk niet opgelost.

Ik heb er in het verleden al voor gepleit om het daderprofiel veel verder te specificeren, want uit eigen ervaring en uit zaken die ik daarover lees, weet ik dat heel vaak een verslavingsproblematiek en zeker ook een financiële problematiek gevaren meebrengt voor misbruik. We weten dat het in 15 tot 20 procent om financieel misbruik gaat. Is dit opgenomen in de risicotaxatie?

Het is al een aantal keren vernoemd dat ook woonzorgcentra hierbij betrokken zijn. Het wordt een beetje voorgesteld alsof het een problematiek is van de thuis-situatie, maar steeds meer duiken er berichten op dat er ook in de woonzorgcentra bij heel kwetsbare, zwaar zorgbehoevende bejaarden dingen mislopen die het daglicht niet zien. Vanuit de zorgverlening, en niet vanuit de familie, wordt er soms heel brutaal opgetreden naar ouderen. Soms worden mensen vastgebonden en dergelijke. Hoe kan de lijn worden doorgetrokken naar de woonzorgcentra zodat hier voldoende aandacht voor is en zodat dit uit de schemerzone wordt gehaald?

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: Zoals gezegd, bestaat er op dit moment een risicotaxatie-instrument dat niet alleen rekening houdt met signalen van de betrokkene, het potentieel slachtoffer, maar ook met de context en de risicofactoren. Ik probeer de schaal online terug te vinden, maar er wordt rekening gehouden met gegevens die te maken hebben met mogelijke risico's veroorzaakt door de omgeving. Ik denk uit mijn geheugen te kunnen zeggen dat de beschrijving van situaties waarbij er een grote kwetsbaarheid is in relatie tot mensen in een gezagspositie of mensen die macht kunnen uitoefenen, zeker is opgenomen in die schaal. Dat instrument zal ook naar de woonzorgcentra vertaald worden, wat een goede zaak is.

Wat de zelfrapportage betreft, is er in de campagne omtrent 1712 naar een breed publiek gezegd om over de drempel heen te stappen en contact op te nemen over iets dat in de omgeving gebeurt, maar ook over iets waar je zelf slachtoffer van bent.

Ik breng nog even de drie lijnen waarop de strategie gebaseerd is in herinnering: het verhogen van de sensibiliteit en de expertise van de professionals; het creëren van een risicotaxatie-instrument; ervoor zorgen dat de organisaties, bijvoorbeeld een woonzorgcentrum, voor hun interne werking en organisatie goede afspraken en procedures ontwikkelen. Ik blijf denken dat dit goede lijnen zijn om ook in de nabije toekomst mee door te gaan als het gaat over dit soort thema's.

Wat de lokale besturen en ouderenbeleid betreft: uiteraard vormt aandacht voor risico's die kwetsbaarheid met zich meebrengt daar een onderdeel van. Ik denk eerlijk gezegd dat, als we de eerstelijnszones voldoende kunnen equiperen en ondersteunen en als de samenwerking tussen de verschillende partners echt duurzaam gerealiseerd kan worden, daar een enorme opportuniteit zit om met zulke signalen om te gaan. Dat zijn natuurlijk de mensen die het meest in de huiskamer komen, bij wijze van spreken. Zij moeten dus ook het meest een manier ter beschikking hebben om met dit soort risico's om te gaan.

Ik wil er nog aan toevoegen dat u dat risicotaxatie-instrument kunt vinden op kennisplein.be, mocht u dat willen opzoeken.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Dank u wel, minister en collega's. Ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat deze topic blijvende aandacht nodig heeft. We moeten mee evolueren met de maatschappelijke tendensen die we allemaal kunnen zien. Wat mij betreft, is het heel duidelijk dat we deze topic moeten bekijken binnen de hele zorgsector. Ik wil wat dit betreft geen schotten plaatsen tussen woon- en zorgcentra, thuiszorg, enzovoort. We moeten het bekijken binnen heel de zorgsector.

Ik onthoud twee zaken en wil ook twee aanbevelingen doen aan de minister, als ik me dat mag permitteren.

Minister, u hebt terecht veel aandacht voor de professionals, ook in de drie grote strategische lijnen die u opgesomd hebt. Dat betekent ook, zoals u het heel treffend uitdrukte op het einde van uw antwoord, dat die professionals daaraan de tijd en de aandacht moeten kunnen geven. Ze moeten dus tijd krijgen om ook dat aspect van de zorg mee te kunnen nemen. U hebt het mooi en treffend uitgedrukt: de eerstelijnszones zijn een mooi voorbeeld met betrekking tot lokaal beleid. Ik denk dat ze absoluut een hulpmiddel kunnen zijn, onder de voorwaarden die u zelf genoemd hebt: we moeten de eerstelijnszones dan voldoende kunnen equiperen. Ik denk dat u dat woord letterlijk gebruikt hebt. Dat is volgens mij een noodzakelijke voorwaarde opdat ze op dat vlak een effectief en efficiënt beleid kunnen voeren.

Ik sluit af. Minister, u hebt verwezen naar de acties van 1712 met betrekking tot de zelfrapportage. Ik denk dat we ook daar een continuüm aan acties moeten blijven uitvoeren om de drempels naar zelfrapportage te verlagen, om die drempels te doen verdwijnen en meer zelfrapportage te krijgen, ter meerdere eer en glorie van preventieve maatregelen die we dan kunnen nemen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lorin Parys aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de opvang van minderjarigen in Brusselse ziekenhuizen wegens een tekort aan crisisopvangplaatsen

– 2265 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de aanhoudende problemen in de crisisjeugdhulp en de aanklacht door het Brusselse Sint-Pietersziekenhuis

– 2291 (2017-2018)

VRAAG OM UITLEG van Freya Saeys aan Jo Vandeuren, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over kinderen die langdurig verblijven in Brusselse ziekenhuizen

– 2297 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Voorzitter, minister, dit is toch wel een bijzonder belangrijk probleem. Een aantal Brusselse ziekenhuizen geven aan dat ze veel jongeren veel langer dan noodzakelijk opvangen. De reden daarvoor is een gebrek aan crisisopvangplaatsen voor jongeren. In enkele krantenartikels werd geschreven dat de jeugdrechter sommige jongeren eigenlijk naar een jeugdinstelling wilde sturen, maar dat er, omdat er geen crisisopvangplaatsen zijn, wordt gekozen voor een soort tussenoplossing, namelijk het verlengen van een verblijf in een ziekenhuis.

In sommige gevallen duurt dat ‘tijdelijk onderkomen’ langer dan een half jaar. In het UZ Jette gaat het bijvoorbeeld om een vijftigtal gevallen per jaar. Sint-Pieter, in het hartje van Brussel, heeft permanent acht tot twaalf bedden voor geplaatste jongeren op een totaal van veertig bedden.

Een Nederlandstalige jeugdrechter in Brussel geeft aan dat het plaatsen van jongeren in ziekenhuizen geen nieuw gegeven is. Meer zelfs, de rechter zei dat het vroeger vaker gebeurde dan vandaag, zeker aan Vlaamse kant.

Minister, bent u hiervan op de hoogte? Wat is uw inschatting van probleem? Gebeurt dit ook in Vlaamse ziekenhuizen die niet in Brussel gelegen zijn?

Een tweede set vragen gaat over het soort maatregelen dat u kunt nemen om hier een einde aan te stellen. Zal de zorggarantie voor de jongsten, die onlangs uitgerold werd, ervoor zorgen dat deze problemen niet meer zullen voorkomen in Brussel en daarbuiten?

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): De aanleiding voor deze vraag zijn dezelfde berichten uit een aantal Brusselse ziekenhuizen. Er wordt vastgesteld dat een aantal jongeren daar verblijven uit noodzaak. Deze jongeren hebben opvang nodig, maar er is geen opvang beschikbaar.

Afgaande op de berichten, gaat het om jongeren met verschillende profielen: jongeren met autisme, jongeren met psychische problemen ... Wat ze gemeen hebben, is dat ze een andere zorgbehoefte hebben dan die die het ziekenhuis kan aanbieden en dat ze dus die zorg niet krijgen.

Het blijft shockerend om dergelijke berichten te lezen, maar het is op zich niet de eerste keer dat we zoiets horen. Er was de analyse van het Rekenhof, dat naging wat er gebeurde met jongeren wanneer er geen gepast aanbod beschikbaar was in Vlaanderen en Brussel. Het Rekenhof constateerde dat een op de vier jongeren niet terecht kan bij de gepaste zorg.

We hebben hier een lang debat gevoerd over deze cijfers. Er zijn een aantal nuances bij aan te brengen, omdat niet alle aanvragen mee in de analyse zitten. De conclusie was wel dat er een structureel probleem is, dat er tekorten zijn voor alle zorgvragen en dat er in alle modules een plaatsgebrek is. Belangrijk is dat jongeren voor wie het gepaste aanbod volzet is, uiteraard niet zomaar op straat eindigen. Er wordt binnen de sector vaak hemel en aarde bewogen om toch een zo goed mogelijke opvang te vinden, vaak met tijdelijke oplossingen. Het verblijf in een ziekenhuis is daar een voorbeeld van. We hebben dit voorbeeld al vaker gehoord en nu komt het hier nogmaals aan bod. Opvallend is dat het gaat om grote aantallen. De heer Parys heeft de cijfers al genoemd. Het gaat niet om een of twee kinderen af en toe, het gaat om bedden die structureel worden vrijgehouden en om tientallen kinderen die in ziekenhuizen verblijven.

De oplossing voor dit probleem ligt niet enkel in het creëren van extra crisisplaatsen. Er is een onderliggend probleem. Er zijn steeds meer crisissituaties, om verschillende redenen, ook omdat de reguliere hulp vaak met enorme wachtlijsten kampt. Het Rekenhof zegt dat het risico reëel is dat de wachtlijstproblematiek bijdraagt tot de verdere escalatie van de onderliggende problemen en dus ook tot de toename van de crisisvragen en de onbeantwoorde crisisvragen. Van thuisbegeleiding tot residentiële zorg, in de hele keten is de druk onhoudbaar. Wie hulp nodig heeft, moet die eigenlijk krijgen, niet morgen of overmorgen, maar direct. Een kind moet de juiste zorg op de juiste plaats krijgen. Een ziekenhuisbed kan enkel een noodoplossing zijn.

In de plenaire vergadering van 25 april hebben we over deze problematiek gesproken. U hebt toen ook een aantal noden erkend en een aantal extra maatregelen aangekondigd om iets aan die situatie te doen, onder meer extra crisisopvang, een betere registratie en een vlottere samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg.

Naar aanleiding van de berichten uit de Brusselse ziekenhuizen wilde ik u vooral vragen wat de stand van zaken is met betrekking tot de uitvoering van die maatregelen. Hoeveel extra crisisplaatsen werden intussen voorzien en in welke regio's? Toen leek er vooral een probleem te zijn in Vlaams-Brabant, nu blijkt heel duidelijk dat er ook een probleem is in het Brusselse.

Welke vooruitgang hebt u intussen geboekt in de samenwerking met de geestelijke gezondheidszorg? Werden er de afgelopen weken stappen vooruit gezet om daaraan tegemoet te komen?

Ik verwacht dat we een dezer dagen het jaarverslag over jongerenwelzijn zullen krijgen. Hebt u er al een zicht op of er minder onbeantwoorde crisisvragen zijn? Is er een positieve tendens? Kunnen we al beter reageren op jongeren in urgente noodsituaties? Indien dat niet zo is, wanneer verwacht u dan een positieve evolutie?

Met mijn laatste vraag wil ik een idee krijgen over het aantal jongeren waarover het nu gaat. Het Sint-Pietersziekenhuis en het UZ van Jette trokken aan de alarmbel. Ik ga ervan uit dat dit in veel ziekenhuizen het geval is. Hoeveel jongeren verblijven momenteel in een ziekenhuis omdat het gepaste aanbod volzet is? Is het Sint-Pietersziekenhuis een uitzondering of is deze situatie in alle ziekenhuizen terug te vinden?

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Inderdaad, elk Brussels ziekenhuis met een kinder-afdeling voorziet in opvangplaatsen voor noodsituaties. Zo verblijven er zo'n vijftig kinderen per jaar in die situatie in UZ Jette en ook Sint-Pieter telt permanent acht tot twaalf geplaatste jongeren. Het gaat van pasgeboren kinderen tot tieners van 15 jaar. Deze kinderen werden daar geplaatst op bevel van de jeugdrechter omdat er elders geen plaats is.

Het spreekt voor zich dat een ziekenhuis niet de ideale omgeving is voor kinderen die daar niet wegens ziekte verblijven. Ofschoon het personeel zijn best doet, kan men aan deze kinderen niet de aandacht besteden die ze verdienen. Een opname in een ziekenhuis is voor de ziekteverzekering een zeer dure oplossing. Bovendien nemen deze kinderen ook de plaats in van zieke kinderen, vaak kinderen met complexe aandoeningen die écht wel nood hebben aan een opname in een ziekenhuis.

In Brussel zijn natuurlijk diverse overheden verantwoordelijk voor een gepaste opvang van kinderen in noodsituaties. Ik heb dan ook de volgende vragen.

Welke profielen hebben deze jongeren precies? Ofwel: welk type van opvang is er nodig om deze jongeren te plaatsen? Worden afspraken gemaakt tussen de gemeenschappen en gewesten om voor die jongeren een geschikte opvang te vinden in de diverse sectoren? Zo niet, moet dat overleg niet op korte termijn worden opgestart? Zo ja, wat is het aandeel van Vlaanderen met betrekking tot noodzakelijke plaatsen voor deze jongeren?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, zoals u weet, is de vaststelling dat soms zeer jonge kinderen te lang in een ziekenhuiscontext verblijven en/of in een circuit terechtkomen van tijdelijke verblijfssituaties net dé motivatie om binnen de jeugdhulp werf 2 te openen, met name de zorggarantie voor jonge kinderen en hier 3 miljoen euro extra in te investeren. Net om dus zulke situaties te vermijden werden een aantal stappen gezet.

Op 29 mei laatstleden werd er een omzendbrief met betrekking tot de zorggarantie bij uithuisplaatsing van jonge kinderen aan de private voorzieningen van Jongerenwelzijn, aan de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (ckg's), de vertrouwenscentra kindermishandeling en de koepels bezorgd.

Kort daarna, op 31 mei, nodigden we alle ckg's uit om samen met Kind en Gezin en Jongerenwelzijn de kick-off te geven voor de regionale voorbereidingen om concreet invulling te geven aan dat zorggarantieplan.

Die omzendbrief past in het geheel van de vier uitbreidingswerven die de integrale jeugdhulp in Vlaanderen meer slagkracht moeten geven. Finaal moet het zorggarantieplan, en de regionale operationalisering daarvan, ertoe leiden dat elke onderbouwde geobjectiveerde vraag tot uithuisplaatsing van een jong kind tussen 0 en 3 jaar onmiddellijk beantwoord wordt en dat er van bij de start in partnerschap gewerkt wordt aan de realisatie van een duurzaam perspectief.

Bekijken we nu de contouren van deze omzendbrief, dan zijn een aantal elementen zeer relevant in functie van de door u gestelde vragen. Zo zijn de prioritaire actoren de ziekenhuizen, met onder andere de materniteit, de pediatrie en de sociale dienst, de lokale teamwerking van Kind en Gezin, de diensten voor pleegzorg, de centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning, de organisaties voor bijzondere jeugdzorg, de centra voor integrale gezinszorg, de gemandateerde voorzieningen en sociale diensten van de jeugdrechtbanken. Deze actoren

garanderen dat er op casusniveau tot een snelle en goede hulpverlening wordt gekomen.

De aansluiting vanuit deze prioritaire partners met andere actoren en samenwerkingsverbanden is noodzakelijk. Hierbij is ook specifiek aandacht vereist voor de ondersteuning van het gezin en de hulpverlening voor volwassenen. We verwachten dat minstens wordt voortgebouwd op de Huizen van het Kind, de pre- en perinatale netwerken rond kwetsbare zwangeren, de samenwerkingsverbanden rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en eerstelijnszones, netwerken geestelijke gezondheidszorg en overige netwerken integrale jeugdhulp. De aansluiting bij deze bestaande samenwerkingsverbanden moet er onder andere voor zorgen dat er een efficiënte en sluitende aanpak wordt opgezet en ook andere belangrijke actoren zoals kinderopvang, huisartsen, OCMW, volwassenenhulp, geestelijke gezondheidszorg, adoptiehuis, CAW, sociale huisvesting een dergelijke worden bereikt. Ook als we kijken naar de finaliteiten en de vragen om deze problematiek beter in kaart te hebben, zien we dat we in het streven binnen dit zorggarantieplan ook duidelijk het belang van dit overzicht, de coördinatie en een duidelijk aanspreekpunt naar voren schuiven.

Ook een goede en snelle exploratie en taxatie van de situatie is van belang in functie van een snelle toeleiding naar de jeugdhulp. Zo verwachten we van alle actoren op het terrein, in het bijzonder van de basisvoorzieningen en de ziekenhuizen, dat ze actie ondernemen wanneer ze geconfronteerd worden met situaties van ernstige verontrusting bij hele jonge kinderen wegens problemen in het gezin. Daarbij moet er in eerste instantie aandacht gaan naar het exploreren van de noden en mogelijkheden in het gezin en diens netwerk. Deze actoren moeten kunnen rekenen op de expertise vanuit de jeugdhulp om een goede inschatting van de situatie te kunnen maken en desgevallend de nodige vervolgstappen te kunnen nemen.

Wat betreft de cijfers hebben we momenteel eerder een gefragmenteerd beeld. We beschikken over gegevens vanuit bijvoorbeeld de prenatale opvolging of op basis van regionale praktijken. Het is dan ook niet gepast om bijvoorbeeld een uitspraak te doen over de omvang en het profiel van de kinderen die langdurig in het ziekenhuis verblijven, dit al of niet wegens een plaatsgebrek in de jeugdhulp.

Het is natuurlijk net onze ambitie om vanuit die regionale zorggarantieplannen dit onder andere ook beter in kaart te brengen.

Specifiek voor de situatie in Brussel stellen we bijvoorbeeld vast dat zulke vragen het centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning (ckg) niet bereiken en dat gelet op de specifieke situatie het vinden van de weg in de Franstalige en/of Nederlandstalige jeugdhulp geen evidentie is. Wel krijgt het ckg vragen om gedurende een opname van een ouder in het ziekenhuis deze korte periode te overbruggen. Het gaat hier meestal over alleenstaande ouders en kinderen waarbij er binnen de context geen oplossingen zijn.

Net door deze specifieke situatie van de populatie in Brussel kon het Vlaamse model zoals beschreven in de omzendbrief van 29 mei niet zomaar copy-paste worden overgenomen voor Brussel.

Uit de analyse van de noden in Brussel, onder andere via de terreinwerking van Kind en Gezin via de regioteamleden, blijken die vooral te zitten op de grote kwetsbaarheid van de doelgroep en de nood aan wegwijzers in de Brusselse context.

In de omzendbrief beschrijven we de Brusselse aanpak als volgt: "Het gaat over een diversiteit aan gezinnen, bij wie de problemen zich situeren op verschillende levensdomeinen en vaak hardnekkig zijn."

Er moet meer worden ingezet op de primaire basisbehoeften van deze jonge gezinnen, vaak in functie van overleven: voeding, huisvesting, administratie, materiaal – zoals kledij, luiers en dergelijke – en onderwijs. Momenteel is het aanbod daar onvoldoende op georganiseerd en is er weinig opvang mogelijk, zeker voor gezinnen. Een dak boven het hoofd is nochtans een essentiële start om andere hulp op te bouwen. Die gezinnen hebben ook al een zeer beperkte toegang tot de reguliere hulp- en dienstverlening door onder andere onvoldoende inkomen, geen verblijfspapieren en dergelijke, en zelfs door de gehanteerde hulpverleningskaders en de schotten tussen de sectoren. In Brussel zijn er naast het Nederlandstalige aanbod immers ook nog Franstalige diensten, bicommunautaire organisaties en veel kleinschalige privé-initiatieven waardoor de afstemming en coördinatie mank loopt. Er is ook nood aan een grote cultuursensitiviteit, met creativiteit en expertise binnen dit domein.

In Brussel kiezen we er dus voor om extra in te zetten op het garanderen van basisvoorzieningen van jonge kinderen en hun gezinnen en worden de verschillende actoren opgeroepen om zich op dezelfde manier als in Vlaanderen te organiseren en zorgzame trajecten uit te tekenen voor de jonge kinderen in Brussel. We investeren hiervoor 150.000 euro en betrekken hierbij minstens de volgende actoren: het CAW-Brussel vanuit hun expertise in psychosociale en juridische begeleiding, opvang en begeleid wonen voor kwetsbare thuisloze en dakloze populaties en vanuit het crisismeldpunt minderjarigen voor Brussel; het vertrouwenscentrum kindermishandeling Brussel vanuit hun invalshoek intrafamiliaal geweld en kindermishandeling en traumaverwerking; Samenlevingsopbouw Brussel vanuit hun groepswerking met de doelgroep, actieonderzoek en wonen, housing first; Kind en Gezin voor het preventieve luik, waarbij de regioteamleden veel cliënten begeleiden, onder meer via het project Aquarelle in het ziekenhuis Sint-Pieter; Bru-Stars als Brussels bicommunautair netwerk geestelijke gezondheidszorg voor kinderen en jongeren is ook een belangrijke partner.

Tevens zijn er reeds initiatieven tot overleg genomen vanuit de afdeling Continuïteit en Toegang Vlaams-Brabant en Brussel en het UZ Jette, om een beter beeld te krijgen van de aantallen en het profiel van de jongeren die lange tijd in het ziekenhuis verblijven. Er zal in de toekomst ook verder worden ingezet op deze initiatieven die het aanbod beter bekendmaken en daarvoor nauwere samenwerkingsverbanden op touw zetten. Specifiek voor de Brusselse context willen we bovendien zicht krijgen op de visie rond dit thema aan Franstalige zijde.

De specifieke richtlijnen in een bijzondere omzendbrief zijn aangepast voor Brussel en werden ondertussen verspreid binnen de genoemde kernactoren voor Brussel. Zoals gezegd, werd er voor Brussel een extra budget vrijgemaakt. Het bedrag kan ik u niet uit het hoofd geven.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord. U hebt in uw antwoord inderdaad opgesomd dat er veel dingen gebeuren. De vraag is dan: als er al zoveel is op het terrein, waarom kan dit dan blijven gebeuren? Dat is de vraag die wij ons allemaal moeten stellen. Een tweede vraag die daarop aansluit, is: met de extra inspanning die nu onder andere naar Brussel gaat in het kader van de zorggarantie, kunt u ons dan vertellen dat dit niet meer zal gebeuren of dat dit toch een grote uitzondering zal worden, wanneer het zich toch nog eens zou voordoen? Dat vind ik de twee meest ter zake doende vragen in dezen.

Ik heb nog een kleine aansluitende vraag, waarvan in het krantenartikel gewag wordt gemaakt, namelijk over de kosten die de ziekenhuizen maken. Zij kunnen die, alleszins volgens de berichtgeving, nergens anders recupereren. Het zijn dus

de ziekenfondsen die uiteindelijk voor die kosten opdraaien. Is dat zo? Kunt u daar iets over vertellen? Zullen de nieuwe initiatieven die u aankondigt, daar effectief iets aan veranderen?

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, tenzij ik het fout heb begrepen, hebt u in uw antwoord vooral gefocust op de kinderen van nul tot drie jaar en de zorggarantie die er voor hen moet zijn. Nu, dit gaat niet enkel over kinderen van nul tot drie jaar, maar ook over oudere kinderen. Wat is de planning voor hen? Zodra kinderen naar school gaan, is het duidelijker onder wiens netwerk en onder welk systeem ze vallen, namelijk onder het netwerk van de plek waar ze schoollopen. Als het kinderen zijn die op een Nederlandstalige school zitten, dan vallen zij onder het Nederlandstalige jeugdzorgsysteem. In die zin kan het niet zijn dat we niet weten waar ze zijn en waarom. Dat moet dan ten minste toch al duidelijk zijn. Het hoeft geen extra betoog dat de tekorten tot aan de volwassenheid enorm zijn, ook in Brussel. In die zin hoop ik dat u ook op dat luik kunt ingaan.

Minister, wat de kleintjes van nul tot drie jaar betreft, zegt u dat het in Brussel een kluwen is. Er zijn veel initiatieven, de afstemming loopt mank. Wat zult u daaraan doen? Hebt u overleg gepland met uw collega van de Franse Gemeenschap en met uw collega's in BICO in Brussel om daar iets aan te doen? Want we kunnen niet tolereren dat we kinderen van nul tot drie jaar tussen de mazen van het net laten glippen of in ziekenhuisbedden opvangen omdat er geen afstemming is tussen de gemeenschappen.

Minister, u zegt dat u niet kunt antwoorden op de vraag naar het budget. Misschien is het dan wel interessant om de informatie na te geven. U gaf een bedrag van 150.000 euro voor zorgzame trajecten. 150.000 euro is een bedrag, maar geen bedrag waarmee je de tekorten in de jeugdhulp in Brussel kunt aanpakken. Ik hoop en vermoed dat er toch nog meer achter de hand zit dan dat.

U zegt dat we enkel gefragmenteerde cijfers hebben en dat we er dus geen uitspraak over kunnen doen. Nu, het jaarverslag Jongerenwelzijn is zeer gedetailleerd en zeer waardevol. Ik kan mij niet voorstellen dat we niet over de gegevens beschikken om te weten hoeveel van die kinderen effectief in een ziekenhuis zitten, hoe die situatie in Vlaanderen is. Ik hoop dat het enkel een Brusselse situatie is. Maar je hoort dat er op heel veel plaatsen in heel Vlaanderen diezelfde situatie is, dat ook daar kinderen in een ziekenhuis verblijven. Het is dus niet enkel iets Brussels en niet enkel omdat er meerdere gemeenschappen actief zijn in Brussel, maar het is een structureel probleem.

Minister, kunt u antwoorden op die extra vragen?

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw uitgebreid antwoord.

Ik sluit aan bij wat mevrouw Van den Brandt zegt. Ik ben er toch ook wel van geschrokken dat de profielen van deze jongeren niet gekend zijn en dat ook de situatie, waarom zij geplaatst zijn en dergelijke, niet gekend is. Mij lijkt het toch niet moeilijk om een dergelijke registratie te doen. Meten is weten. Zo'n inventarisering is volgens mij echt wel noodzakelijk om te weten welke jongeren het zijn, welke leeftijd ze hebben, vanuit welke situatie ze komen.

Specifiek voor Brussel zegt u inderdaad – en ik denk dat dat zeer terecht is – dat het een zeer complexe situatie is. U moet daar met verschillende gemeenschappen en gewesten samenwerken. Mij lijkt het dat dat inderdaad zeer stroef verloopt.

Gebeurt dat overleg frequent? Is er nog een overleg gepland op korte termijn? U zei dat er een initiatief is genomen, onder andere met het UZ Jette, en dat er zal worden bekeken of dat verder kan worden uitgebreid. Welke initiatieven zijn er precies genomen met het UZ Jette? Volgens u is er een bevraging gebeurd van de profielen die daar zijn opgenomen.

Bart Van Malderen (sp.a): Minister, namens de sp.a-fractie wil ik graag even het woord nemen, u een aantal vragen stellen en vooral mij aansluiten bij de gestelde vragen. Als er nood is, als die er al zou zijn, om in het gegeven zorgcrisis te investeren, dan is dit artikel daar volgens mij toch een heel belangrijk voorbeeld van. Des te groter is de nood om zekerheid te bieden op een aantal vlakken.

U zegt in uw antwoord dat u in het kader van zorggarantie vraagt, met name aan ziekenhuizen, om, als zij een vermoeden hebben van een problematiek, actie te ondernemen. Maar als ik het artikel lees, heb ik eigenlijk niet echt het gevoel dat het gebrek aan inzicht of de nood aan actie ervaren het probleem is. Er wordt uitdrukkelijk vermeld dat het probleem de doorstroom naar de specifieke hulpverlening is. Uit de rest van uw antwoord blijkt dat de probleemanalyse vrij behoorlijk en degelijk is. Ik heb u dingen horen vertellen die steek houden, die ook worden ervaren uit de praktijk.

Maar de grote vraag is natuurlijk: vanuit die analyse en het wenselijke, hoe zullen we dat in de praktijk effectief afdwingen? Ik sluit mij aan bij de vragen om dat financieel te verduidelijken. U had het in een antwoord over 150.000 euro en vervolgens over een ander bedrag dat u niet precies kon meegeven. Ik zou die inzet graag financieel duidelijk hebben.

Minister, hebt u zicht op de totale capaciteit die in Brussel wordt ingezet? Uiteraard is het een gegeven dat er twee gemeenschappen actief zijn en dat je met een versplinterd landschap zit. Maar hebt u, samen met uw counterpart, de helicopterview die nodig is om met het hand op het hart te kunnen zeggen dat als we zorggarantie bieden dit ook op het terrein gerealiseerd wordt? Dat zou ons ook toelaten om de ingezette middelen effectief naar waarde en vooral naar effectiviteit te kunnen inschatten. Is het op frequente basis, middels een IMC, dat u dat overleg organiseert, of niet? En als dat niet het geval is, bent u dan bereid om dat op te zetten?

Ten slotte, mij aansluitend bij de vraag, deze alarmkreten komen uit Brussel. Maar zijn er nog andere voorbeelden, ook in Vlaanderen, het rapport van het Rekenhof in het achterhoofd houdend, waar we met dergelijke toestanden worden geconfronteerd? Zo ja, waar en in welke mate?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Collega's, met de bescheidenheid die de minister moet passen in de commissie, ben ik wel een beetje verbaasd. Als de tweede werf van onze acties er juist in bestond om rond dit issue te gaan werken, is het omdat we partieel en hier of daar het signaal krijgen dat kinderen in het ziekenhuis verblijven die beter in de jeugdhulp een perspectief zouden hebben. Het is net daarom, omdat we zicht willen hebben op het probleem en ervan overtuigd zijn dat je daar een structurele aanpak moet opzetten, dat we recurrente extra capaciteitsmiddelen ter beschikking hebben gesteld van de verschillende provincies om daarmee aan de slag te gaan. In Brussel gaat het over 150.000 euro. Daar staat in Brussel ook een budget van 1 miljoen euro voor de uitbreiding van de rechtstreeks toegankelijke hulp naast. We zijn dus ook in Brussel een aantal investeringen aan het doen.

Maar het is juist dat Brussel een specifieke situatie is. Dat is ook de reden waarom we de omzendbrief die naar alle provincies is gegaan en waarin wordt gevraagd om effectief per provincie die aansluiting te maken, ook tussen

ziekenhuisverblijven en jeugdhulp, niet gewoon ook toepassen op Brussel, maar daarvoor een specifieke omzendbrief hebben opgezet en het gesprek met onze mensen in Brussel zijn aangegaan.

Ik heb hier nu geen parate kennis van onze capaciteit van ons hulpverleningsaanbod in Brussel. Het zorggarantieplan gaat inderdaad vooral over de warme overdracht van kinderen in ziekenhuizen die niet naar hun thuissituatie kunnen. Daarop is het 'gecibleerd'. Uiteraard hoop ik dat als dat plan in werking is en als iedereen in zijn provincie op maat van de noden en behoeften die capaciteit heeft ingevuld en omgezet in recurrente aanbodscapaciteit, we daar dan ook een helikopterzicht op kunnen krijgen.

Mijn tour in Vlaanderen van een tijd geleden leert mij dat dat in sommige provincies iets meer realiteit is, of een situatie die in sommige ziekenhuizen iets meer voorkomt en in andere niet of veel minder. Maar het punt is gewoon dat het zorggarantieplan vertrokken is vanuit de overtuiging dat dat eigenlijk geen goede zaak is en dat we dus bij voorrang ook daarop moeten inzetten, opnieuw ook vanuit de redenering dat we de shift in onze capaciteit moeten maken naar de jongste levensjaren en de vroege detectie.

Er is overleg met de Franstaligen. Ook rond crisishulp en caseoverleg zal uiteraard afstemming gebeuren. Ik wou daar niet over beginnen omdat ik dat in dezen ook niet het meest relevante vind, maar u bent allemaal wel zo vriendelijk geweest om uit het gesprek met de verantwoordelijke uit het ziekenhuis – ik denk dat het de arts was die getuigde – selectief niet te zeggen dat de situatie aan de Vlaamse kant vanuit het perspectief van de betrokkene toch anders was dan aan Franstalige kant. Ook dat is voor mij natuurlijk wel belangrijk. Dat is niets om mee te pochen of zo, want we moeten zorgen dat die situaties niet kunnen voorkomen, maar we gaan daar natuurlijk ook in Brussel wel een op de eigen situatie van Brussel afgestemd initiatief rond nemen. En dat veronderstelt uiteraard ook overleg met de Franstaligen.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Minister, ik denk dat de bezorgdheden die hier worden geuit, belangrijke bezorgdheden zijn. Ik ga ervan uit, afgaande op uw antwoord, dat u die ook deelt. Maar dan moet het ook onze ambitie zijn – en dat is de vraag die ik eigenlijk al twee keer heb gesteld: gaan we met de zorggarantie ervoor zorgen dat dit niet meer kan gebeuren? Of gaan we er op zijn minst voor zorgen dat het bij hoge uitzondering nog eens zou kunnen gebeuren? Ik hoop natuurlijk dat het niet gebeurt, maar ik heb er ook wel begrip voor dat je misschien niet alles kunt uitsluiten. Maar de getallen waar nu sprake van is, ook aan Vlaamse kant, die liggen gewoon veel te hoog. Ik vind dat we daar absoluut iets aan moeten doen. Ik heb u niet horen zeggen dat we daarmee nu het antwoord hebben. Inderdaad, de zorggarantie is op die heel kleine kinderen gericht, maar het gaat ook, zoals de collega's hebben opgemerkt, over grotere kinderen en jongeren. Die bezorgdheid blijft dus wel.

Waar ik ook geen antwoord op gehoord heb, tenzij ik niet aandachtig genoeg geluisterd heb, is de vraag of dit ook een fenomeen is dat in Vlaamse ziekenhuizen gebeurt.

Minister Jo Vandeuren: Mijnheer Parys, ik zou niet gezegd hebben dat we voor Vlaanderen specifiek een plan daarop gaan zetten met extra capaciteit, als ik niet dacht dat het niet alleen Brussel was. In de rondgang van de OCJ's (ondersteuningscentra jeugdzorg) die ik een tijd geleden gedaan heb, heb ik hier en daar dat signaal gezien. Wat ik bovendien gezien heb, en dat is ook de reden waarom ik met veel overtuiging appel doe op de partners om dat plan te implementeren, is dat het in de ene provincie zonder extra capaciteit of middelen

wel degelijk zeer goed geolied opgevangen wordt. Ik heb vastgesteld dat in een andere provincie dat overleg veel moeilijker verliep, met allerlei overwegingen die ik veeleer klasseer onder 'bureaucratisch'. Dan is mijn constatacie: het kan, als men wil. En om daar een duidelijke incentive aan te geven en dus ook een terechte vraag naar capaciteit te honoreren, hebben we gezegd: we gaan dat uitrollen en er zullen middelen zijn voor alle provincies. Maar er zijn zeker provincies waarvan ik durf te zeggen dat het daar zeer, zeer goed gaat, zonder die middelen. Er zijn er andere waarvan ik zeg dat ik het problematisch vind.

Lorin Parys (N-VA): Dat is heel duidelijk. Ik ben blij dat u nog eens tussengekomen bent. U vangt signalen op en u ageert dan. Dat vind ik positief. Maar ik neem dan aan dat u ook een inschatting maakt van de cijfers. Als het in één provincie nul is, wil dat dan zeggen dat we in een andere provincie met twintig of dertig zitten op jaarbasis? *(Opmerkingen van minister Jo Vandeuren)*

Dan denk ik dat de vraag blijft: brengen we dit tot nul met de zorggarantie die we nu uitrollen? En betekent dat dan ook dat de aanpak die we nu hanteren, ervoor zal zorgen dat we dit ook voor oudere kinderen tot het verleden zullen laten behoren? Dat is de belangrijkste vraag waar ik nog mee blijf zitten.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, enerzijds zegt u dat u signalen krijgt dat het niet overal een probleem is en dat ze het op sommige plaatsen zonder extra capaciteit, maar met een betere coördinatie, onder controle zullen krijgen, en op andere niet. Maar als we dan vragen of u dat kunt onderbouwen met cijfers, zegt u dat u geen cijfers hebt. U gaat dus puur af op de signalen die u krijgt. Ik hoop dat ons beleid beter onderbouwd is dan op de hardste roepers, want dan krijg je dat effect. Dan moet ik gewoon aan alle ziekenhuizen zeggen dat ze het vooral moeten laten weten. Ik mis dus ergens die onderbouw. Als ik de kwaliteit en de hoeveelheid cijfers zie die we met een jaarverslag krijgen, kan ik mij niet voorstellen dat we dit niet weten en dat we daar geen grip op hebben.

Jongere kinderen boven de drie jaar hebben ook noden. Er zijn ook crisissen en ze hebben ook extra aanbod nodig. De plannen die u hebt rond de zorggarantie voor die kleintjes zijn nuttig en goed. Ik weet niet of de budgetten zullen volstaan, maar goed, ik wil het een kans geven. Maar ook voor die grotere moeten er stappen gezet worden, en daar blijft de vraag wat u daarvoor gaat doen.

Ik weet dat Brussel complex is. Ik begrijp dat. Maar als we al iets hebben uitgeklaard, is het wie voor welke kinderen verantwoordelijk is inzake jeugdhulp. En dan is het de keuze van de school die daarvoor telt. Dat geeft nog een aantal praktische problemen, maar u weet wel welke groep kinderen onder die Vlaamse hoede vallen en onder de Vlaamse jeugdpvang terecht moeten kunnen komen, en wat daar de noden en de tekorten zijn. Dat zijn wel becijferbare en berekenbare noden. Het Brusselse kluwen is voor een stuk een probleem, maar het is onvoldoende als antwoord om te zeggen dat we hier een beetje met een zwarte doos zitten. Dat is niet zo. Ik hoop dat we, de volgende keer dat we die vragen stellen, doortastender antwoorden krijgen, want behalve 'we gaan 150.000 euro inzetten voor nul- tot driejarigen' en 'er komt extra RTH' hebt u vandaag eigenlijk weinig antwoorden gegeven.

De voorzitter: +Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Minister, u zei dat u geen cijfers hebt. Ik denk dat dat toch een zeer belangrijk begin is, dat je weet waarover je spreekt. Als je zegt dat je een gefragmenteerd overzicht hebt, dat je niet goed weet over hoeveel jongeren het gaat, wie die jongeren zijn, uit welke situatie ze komen... Ik denk dat men daar toch mee moet beginnen, met het registreren en inventariseren.

Hebt u daar initiatieven voor op stapel? Ik denk dat dat toch wel essentieel is als we daar verder in willen gaan.

De voorzitter: Eigenlijk moet ik de vraag hier afhandelen, maar ik stel vast dat elk van de drie vraagstellers nog bijkomende vragen op de minister afvuurt. Ik ga hier een beetje in tegen het reglement, maar stel dat er informatie is die meegedeeld kan worden, dan kan die uiteraard ook schriftelijk toegevoegd worden.

Minister Jo Vandeuren: Het aanbod aan jeugdhulp is natuurlijk niet zo eenvoudig in kaart te brengen, omdat het gaat over voorzieningen in de bijzondere jeugdzorg, voorzieningen in de sector personen met een beperking, het CKG, het CAW. Het is geen enkel probleem om op te lijsten hoeveel van onze capaciteit zich op het Brusselse grondgebied bevindt. Dat is op zichzelf niet het probleem, maar u mag het mij niet kwalijk nemen dat ik dat eigenlijk zeer eigenaardig vind. Een tijdje geleden hebben we gezegd dat we zouden reageren op onder meer de vaststellingen uit de Integrale Jeugdhulp 2.0 dat we een aantal zaken moeten versterken. U hebt mij nooit horen zeggen dat dat alles zal oplossen. We hebben toen gezegd dat we 25 miljoen euro zouden inzetten ter versterking van de jeugdhulp. Die middelen worden dit jaar een stuk gemobiliseerd en volgend jaar ook nog een stuk. U zult daar uiteraard in het jaarverslag jeugdhulp van het jaar 2017 niets over vinden, en in het beste geval zult u in het verslag over het jaar 2018 een stukje vinden – om het u toch maar duidelijk te maken in de tijd. We hebben gezegd dat we 25 miljoen euro gingen investeren.

Dat is niet met de natte vinger. Dat is de consensus van velen in de jeugdhulp. Wij moeten beginnen te shiften naar vroegdetectie en vroege interventie, en niet alleen in het soort hulpverlening – ik vertaal dat dan wat cru als van 'achter de poort' naar 'rechtstreeks toegankelijk, snel en kort op de bal, in de thuisomgeving' – maar we moeten ook shiften naar leeftijd, hoe paradoxaal dat ook is, want we zijn natuurlijk allemaal gevat door de vraag naar residentiële capaciteit voor 13-, 14-, 15- en 16-jarigen. Maar iedereen verstaat ook met zijn verstand dat als je daar op termijn een perspectief op wilt zetten, de jeugdhulp zich moet organiseren om, als men diagnoses ziet of als er iets moet gebeuren, te proberen om geen wachtlijsten te hebben en continuïteit te kunnen waarborgen.

Ik minimaliseer de andere kant van uw vraagstelling niet. Dat is ook een reële uitdaging, maar ik denk dat iedereen het er toch mee eens is dat we 'in the long run' wel gaan moeten proberen te schuiven naar zo snel en zo naadloos mogelijk, met zo veel mogelijk aandacht voor continuïteit.

Als we dat doen vanuit de ervaring dat verblijf in een ziekenhuis, dat is hier trouwens in de commissie ook al een paar keer aan bod gekomen, dat dat geen goede zaak is, en als we vaststellen dat we inderdaad weinig concreets in handen hebben om te zien waarover we nu aan het spreken zijn, en als we dan ook nog vaststellen dat in de ene provincie de afspraken tussen de crisishulpverlening, het OCJ, het VK, pleegzorg enzovoort gemaakt zijn dat zodra een kind in een ziekenhuis komt en men voelt dat dat niet kan, dat er dan een machinerie – die men gewoon afgesproken heeft, we hebben daar geen enkele regel voor moeten maken – in werking treedt om te zorgen wat men gaat doen – het parket uiteraard in belangrijke mate in dat geval – en als je vaststelt dat in andere provincies de partners dan wel met veel goede wil en engagement beginnen te praten, en je zegt dat het gewoon beter kan en dat ze het proactief met elkaar moeten afspreken, als er in een ziekenhuis een signaal komt – er heeft trouwens al een brief in een of andere krant gestaan dat sommige gynaecologen vinden dat het niet hun verantwoordelijkheid is om dat signaal te geven, dat is ook een statement dat toen gemaakt is – en als je dan zegt: 'laat ons dat toch systematisch proberen te doen en laat ons bovendien erkennen dat dat in een aantal situaties ook een capaciteitsvraag stelt', en als je dan zegt: 'we geven een

budget daaraan, we gaan ermee beginnen, we hebben heel veel overleg om die tanker in gang te zetten', en dan toevallig is er drie weken later een noodkreet uit een Brussels ziekenhuis, en nu vraagt iedereen of we daar cijfers van hebben, maar we zijn met dat project al een jaar bezig, onder meer om met het fenomeen dat nu plotseling in Brussel door iemand in de krant gebracht wordt, op een goede manier aan de slag te proberen gaan.

Ik hoop dus dat veel van uw terechte vragen op een bepaald moment ook een antwoord zullen krijgen, als men inderdaad kan zeggen dat men in alle provincies met alle materniteiten afspraken heeft gemaakt over hoe men daarmee omgaat. Ik kan alleen vaststellen dat het het beste is dat we dat formaliseren, maar dat dat niet alleen een kwestie is van meer budget, maar vaak ook van goede afspraken met elkaar maken.

Lorin Parys (N-VA): Mag ik even een technische vraag stellen, minister? U refereert een aantal keren aan een aantal provincies die het sowieso al goed doen en een aantal provincies die wat achterop hinken, om het eufemistisch uit te drukken. Is de provincie Vlaams-Brabant een van de provincies die het volgens u goed doen? Ik vind dat heel belangrijk.

Minister Jo Vandeuren: Daar kan en wil ik niet op antwoorden, omdat ik ondertussen geleerd heb uit de contacten die ik vandaag gehad heb, dat je je altijd met enige terughoudendheid moet hoeden voor grote uitspraken over concrete situaties waarvan je de finesses niet allemaal kent. Ik ga dat dus ook niet doen. Ik heb alleen vastgesteld dat er iets is dat ik onaanvaardbaar vind, namelijk dat we geen goede afspraken kunnen maken tussen partners, die daarvoor een missie hebben en die dat ook met veel engagement doen, om te vermijden dat kinderen te lang in het ziekenhuis moeten blijven, met dan nog een nodeloze tussenstop. Dat moet beter georganiseerd kunnen worden. Er zijn er die mij overtuigen van het feit dat we dat kunnen.

Als het antwoord is dat er een capaciteitsprobleem is, dan zeg ik: we hebben in ons plan gezegd dat we daar capaciteitsruimte voor zullen creëren. Maar ik hoop natuurlijk dat u, als we dat zullen beslissen – u bent dan misschien minister van Welzijn of ik weet niet wat – zult kunnen zeggen dat dat plan gewerkt heeft. Want dat gaat natuurlijk zijn tijd vragen.

De voorzitter: We hebben ons reglement heel breed toegepast. Dit is geen gedachtewisseling, maar vragen om uitleg. Ik heb toch gewild om iedereen maximaal de kans te geven, maar ik zou toch vragen om de slotreplieken kort te houden en geen nieuwe vragen te stellen. Anders moet u een nieuwe vraag indienen.

De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Ik blijf bij mijn vorige slotrepliek.

Elke Van den Brandt (Groen): Ik heb gezegd dat dit geen nieuw probleem is. Er is de analyse van het Rekenhof, waarop men commentaar kan hebben, maar het is een probleem dat we kennen, en u hebt een aantal engagementen uitgesproken om er iets aan te doen. Mijn vraag was wat de impact was van die engagementen. In hoeveel plaatsen is er extra voorzien? Welke vooruitgang is er geboekt in de samenwerking? Kunnen we al vaststellen dat er minder onbeantwoorde crisisvragen zijn? Reageren we beter? Dat waren allemaal vragen over de stand van zaken in de evolutie. Ik heb geen nieuw probleem ontdekt.

Brussel met al zijn specificiteiten ervaart een probleem dat op vele plaatsen wordt ervaren. U zegt dat het aan de volgende minister zal zijn omdat dit tijd zal nodig hebben. Dat is al voor een deel een antwoord op mijn vragen, maar het is

wel de bedoeling om dit te monitoren. Als ik praat met mensen in Brussel en buiten Brussel, dan zeggen vooral jeugdrechters dat het probleem steeds prangerender is en steeds groter blijft worden. Er zijn steeds meer crisissen die ze niet aangepakt krijgen. Dat blijkt ook uit alle cijfers. Ik ben er dan niet gerust op dat wat nu gepland is, voldoende zal zijn om het probleem volledig te keren. Er worden een aantal stappen gezet, maar dat moeten er nog meer zijn en ingrijpender. Ik hoop niet dat we moeten wachten op een volgende minister van Welzijn om dit vast te stellen.

We zien nu al wat de impact is. We moeten dit kort opvolgen zodat we die tanker kunnen keren en zodat we gaan van steeds meer jongeren in crisis naar minder jongeren in crisis met een beter antwoord. Dat doe je door vroeger en jonger in te grijpen, maar het is niet omdat we vroeger en jonger zullen ingrijpen, dat we enkel nog bij 0-tot-3-jarigen iets moeten doen. 10-jarigen hebben evenzeer nood aan goede, stevige jeugdhulp, want anders geven we eigenlijk een hele generatie op omdat we beginnen met de 0-tot-3-jarigen. Dat kan ook niet de bedoeling zijn.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik ben het er niet mee eens dat u het probleem van het ziekenhuis in Brussel verengd tot crisissituaties. We moeten het net zo proberen te organiseren dat er geen crisishulpverlening is. Voor mij is het antwoord niet 'meer crisishulpverlening'.

Elke Van den Brandt (Groen): Het is wel een vaststelling dat er steeds meer crisissen zijn.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Elke Van den Brandt aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over de uitbuiting van Bulgaarse vrouwen in thuiszorg – 2287 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: Mevrouw Van de Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, ook dit is een vraag die we al eerder hebben gesteld. Er waren een aantal maatregelen aangekondigd en ik wil vooral weten wat de stand van zaken is inzake de uitvoering en de efficiëntie ervan.

In een reportage in Knack van een tijd geleden en ook op VTM was er aandacht voor hoe Bulgaarse vrouwen als inwonende verzorgenden worden ingeschakeld bij ouderen en mensen met een handicap. Het gaat om vrouwen die aan heel precare arbeidsvoorwaarden worden tewerkgesteld door bedrijven die zich heel bewust richten op ouderen die dag en nacht ondersteuning zoeken. Die Bulgaarse vrouwen bieden dan inwonende thuiszorg en staan 24 uur per dag ter beschikking van de patiënt die zorg nodig heeft.

Een eerste probleem gaat dus over de arbeidsomstandigheden waarin die vrouwen moeten werken. Er zijn heel grove schendingen van de wettelijke vereisten. De verloning ligt onder het minimumloon, het aantal werkuren ligt ver boven het toegestane maximum, rustpauzes worden niet gerespecteerd enzovoort. Daar moet tegen worden opgetreden, want ze schenden de arbeidswetten.

Ten tweede zijn ook de ouderen de dupe. Zij hebben inwonende werkrachten die vaak niet over een opleiding of ervaring beschikken, hoewel hun activiteiten wel degelijk onder het decreet Zorg en Bijstand vallen. De kwaliteitsgaranties zijn

dus niet per definitie geboden. Ik zeg niet dat er per definitie geen kwaliteit wordt gegeven, maar ze is in elk geval niet gegarandeerd. Bovendien betalen die ouderen een heel fikse bijdrage die een stuk hoger ligt dan wat de werknemer krijgt. Er is dus een tussenspeler, een bedrijf, dat daar schandalig veel geld aan verdient.

Er wordt dus niet enkel onwettig en onethisch gehandeld, maar er wordt wellicht ook heel veel winst gemaakt met deze constructies.

In de plenaire vergadering van 30 mei hebben we het daarover gehad. U hebt toen erkend dat dit praktijken zijn die niet door de beugel kunnen en dat er een aantal wetten ernstig worden geschonden. U erkende ook dat de manier waarop zowel de Vlaamse als de federale overheid hiertegen kunnen optreden, versterkt moet worden. Er zou ook een overleg komen, zowel met minister Muyters als met federaal minister Peeters. Er zou ook via het federale niveau contact worden opgenomen met de Bulgaarse overheid.

Voordat we de zomervakantie binnen een maand ingaan, had ik graag geweten wat de stand van zaken is. Welk overleg is er inmiddels geweest met het oog op het aanpakken van deze praktijken? Welke extra maatregelen zullen er worden genomen, zowel naar dit specifiek bedrijf als naar potentieel gelijkaardige aanbieders? Niets sluit immers uit dat er nog gelijkaardige spelers op de markt zijn of zullen komen. Wat is de stand van zaken met betrekking tot het invorderen van de boetes die eerder tegenover dit bedrijf werden uitgesproken? Ook onze Vlaamse Zorginspectie heeft boetes uitgesproken die men zou invorderen. Is er inmiddels overleg geweest met de Bulgaarse overheid? Zijn daar conclusies uit getrokken? Mijn Bulgaars is niet zo goed, maar dit is ook aan bod gekomen in de Bulgaarse media. Daar wordt gezegd dat er tot negen keer toe ook inspectie is geweest vanuit de Bulgaarse overheden naar dit bedrijf. Het is dus niet iets dat onbekend is of onder de radar is gebleven, maar volop in de radar zit van zowel de Belgische, Vlaamse als Bulgaarse inspectiediensten. Hebt u nog weet van andere organisaties of netwerken die op onverantwoorde manier zorg aanbieden, maar waarop de Zorginspectie wel een boete kan zetten voor een aantal zijaspecten, maar onvoldoende impact heeft om er echt tegen op te treden?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Samen met Zorginspectie en het agentschap Zorg en Gezondheid is er op 13 juni een overleg geweest op het kabinet van federaal minister van Werk, Kris Peeters. Ook de federale arbeidsinspectie was op dat overleg vertegenwoordigd. Tijdens het overleg werden de reeds ondernomen maatregelen vanuit beide beleidsdomeinen overlopen en werd onderzocht welke maatregelen nog extra mogelijk zijn.

Het is een beetje moeilijk om hier, urbi et orbi, aan te geven welke acties er nog worden ondernomen. Een deel van die acties moet zich uiteraard afspelen onder leiding van het openbaar ministerie of het auditoraat in dit geval. Het is dus ook niet zo dat wij daar als Vlaamse Gemeenschap de operationele leiding over hebben. Ik hoop dat u dit kunt begrijpen. Er zijn uiteraard afspraken gemaakt. Er is ook afgesproken dat er begin september een nieuw overleg komt om na te gaan hoe de zaken verder evolueren.

Federaal worden een aantal lopende procedures verdergezet en er is aandacht voor gelijkaardige bedrijven waarvan vermoed kan worden dat zij als opvolger gelden voor het intussen opgedoekte bedrijf Bauring, waartegen vanuit Vlaanderen een administratieve boete werd uitgevaardigd. Het is een vaststelling dat dergelijke bedrijven opgericht en weer opgedoekt worden. Dat is trouwens een van de moeilijkheden om te handhaven.

Vanuit de Vlaamse overheid zet Zorginspectie het toezicht op het decreet op zorg- en bijstandsverlening verder, ook ten aanzien van andere bedrijven die bekend zijn of waarover we een signaal hebben gekregen. Daarnaast wordt de juridische haalbaarheid van een aantal andere maatregelen onderzocht. Ik denk dan aan beslagnames.

De gerechtelijke procedure voor de inning van de boete bij de Bulgaarse firma Bauring is nog lopende. Intussen is duidelijk dat deze firma werd opgedoekt. Het laatste aangetekend schrijven werd immers niet afgehaald.

Minister Peeters heeft ondertussen overlegd met zijn Bulgaarse collega. Er is uit dat gesprek gebleken dat er bereidheid is om samen te werken, ook met de Bulgaarse inspectiedienst. Op deze manier kunnen praktijken van illegale detachering aan de bron tegengegaan worden. Ik ga ervan uit dat u het ermee eens bent dat dit wellicht de meest effectieve aanpak zal zijn.

Het is moeilijk om een zicht te krijgen op dergelijke organisaties. We stellen bovendien vast dat er tot hiertoe nog geen klachten ingediend werden bij Zorg en Gezondheid, trouwens ook niet over SeniorCare 24. Dat is de organisatie waarover we het nu hebben. Desalniettemin is de werkwijze momenteel zo dat zodra Zorg en Gezondheid of Zorginspectie over informatie beschikt waaruit blijkt dat een organisatie zich profileert op het vlak van taken die vallen onder het Zorg- en Bijstandsdecreet en de vereiste informatie voor het kunnen uitvoeren van een inspectie ter beschikking is, er afspraken gemaakt worden over de inspectie en opvolging door beide overheidsdiensten.

Een beperkt aantal diensten met een gelijkaardig aanbod zijn bij onze administratie bekend. Inspectie zal moeten uitwijzen of zij al dan niet voldoen aan de geldende registratie- en kwalificatievereisten.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Minister, ik dank u alvast voor uw antwoord. In september of later moeten we kijken welke extra stappen er dan zijn gezet.

Ik heb nog twee bijkomende vragen. U zegt dat er wordt gekeken of er al dan niet gelijkaardige diensten zijn en of daar extra op moet worden toegekeken. Op welke manier zal de Zorginspectie daar proactief naar op zoek gaan? U zegt dat als er klachten zijn, we kunnen reageren. Er zijn niet altijd klachten. Zelfs tegen SeniorCare 24 waren er geen klachten, terwijl het wel een groot probleem is natuurlijk. Welke instrumenten gebruikt de Zorginspectie om daar zelf naar op zoek te gaan?

Op welke manier zullen we ouderen sensibiliseren over wat wel en wat niet kan? Tijdens de getuigenissen hoorde je de ouderen wel klagen, maar er moet wel het besef zijn dat sommige zaken niet wettelijk zijn en waarop ze niet mogen ingaan. De klachten moeten sneller tot bij de Zorginspectie komen en we moeten onze ouderen de weg tonen naar de dienstverlening die wel correct en wel wettelijk is. We moeten hun tonen wat het kaf van het koren is en wat correcte bedrijven zijn en wat niet.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Tijdens de plenaire vergadering hebben we het al gehad over sociale dumping in de ouderenzorg, en dat is iets dat we kunnen missen als kiespijn. We moeten het tegengaan. Minister, ik begrijp dat u verwijst naar de gerechtelijke overheden voor een aantal procedures en deels naar de federale arbeidsinspectiediensten.

Ik heb een specifieke vraag over de Vlaamse inspectie. Volgens mij kunnen onze Vlaamse inspectiediensten, samen met de federale inspectiediensten, te weten

komen dat we te maken hebben met postbusadressen. U hebt een firma genoemd die letterlijk een postbusadres was in een groot gebouw met vijftig adressen. Kan dat geen aanwijzing zijn om vanuit de Vlaamse inspectiediensten concreter op te treden tegen dergelijke firma's waarvan we kunnen vaststellen dat het postbusadressen zijn? Dat zou de strijd misschien iets kunnen versnellen.

De voorzitter: De heer Persyn heeft het woord.

Peter Persyn (N-VA): Ik vind dit een heel belangrijke discussie. Ik heb de plenaire vergadering destijds gemist wegens een buitenlandse missie, maar sociale dumping moet zeker worden aangepakt. We hebben dat ook in andere sectoren jaren gedoogd, met alle gevolgen van dien, waardoor we nu met de kraan open moeten dweilen.

U weet dat voor mijn fractie taalbeheersing heel belangrijk is in een belangrijk domein als zorg. Dat is een essentiële kwaliteitsvereiste. Waar ik me niet goed in kan vinden – maar dat sluit een beetje aan bij de discussie die we net hadden over ouderenmisbehandeling –, is dat dit moet gebeuren op basis van meldingen of klachten. Ik dacht dat dit een gedocumenteerde casus was. Ik vind dan ook niet dat er moet worden gewacht totdat kwetsbare zorggebruikers in hun pen kruipen en de blijkbaar heel hoge drempel zelf moeten nemen om te reageren. Er moet daartegen meer proactief worden opgetreden.

Zeker in het licht van de hoge nood aan extra handen en harten aan het bed – Verso sprak onlangs van een nettonood van 45.000 extra personen per jaar –, is het natuurlijk niet verwonderlijk dat men op de markt gaat zoeken naar oplossingen. Het is misschien een voorbeeld van hoe dit een ongewenste vorm kan aannemen. Hoe kunnen we naar tussenvormen gaan? Er is al eerder een pleidooi gehouden voor meer vrijwilligerswerk en het anders inzetten van mantelzorgers. Als het allemaal geformaliseerde professionele redelijk dure zorg moet worden, dan zitten we met een enorme economische uitdaging. Misschien moeten we toch meer kijken naar tussenstatuten, naar een betere sociale bescherming voor mantelzorgers en vrijwilligers om dergelijke excessen in de mate van het mogelijke een halt toe te roepen.

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Wat dat laatste betreft, neem ik aan dat u wel weet dat we met de Zorgambassadeur een nieuwe versie van ons actieplan 'Werk in de zorgsector' aan het opstellen zijn.

Collega Muyters is daar uiteraard ook bij betrokken. Dat is dus werk waarin verschillende beleidsdomeinen participeren.

Mijnheer Persyn, ik wil u verzekeren dat er niet alleen gereageerd wordt op klachten. Integendeel, in dit soort situaties gebeurt dat niet. Als we enkel zouden optreden bij klachten, dan moesten we niet veel ageren. U moet ook begrijpen dat de mensen die ondersteuning vragen, vaak zeer kwetsbare mensen zijn. Denken dat we de zaak kunnen handhaven op basis van klachten van die mensen, is niet zo realistisch. De inspectie moet bijvoorbeeld ook bij iemand binnen kunnen komen om een vaststelling te doen. Dat is niet zo evident, als we tenminste willen proberen dit te organiseren met begrip en respect voor de betrokken ouderen. Wij gaan dus verder op informatie die ons ter beschikking gesteld kan worden. Als er een gedocumenteerde case is, dan is dat voldoende om te ageren en op te treden.

Een postbusadres is ook een absolute indicatie. Met dat postbusadres weet je echter nog niet hoe de zaken precies in elkaar steken met het personeel dat daar

formeel aangesteld is. Dikwijls moeten die dingen niet alleen vanuit het decreet Zorg en Bijstand bekeken worden maar ook vanuit andere sociale wetten.

Ik kan dus alleen maar bevestigen dat uit het contact dat er geweest is duidelijk blijkt dat ook het auditoraat en de federale diensten wel degelijk met die zaken bezig zijn, en niet alleen met de concrete firma in kwestie maar ook met diegenen waarvan zelfs maar vermoed wordt dat ze op een of andere manier de opvolgers daarvan zijn.

Wat sensibiliseren betreft, moeten we volgens mij ook wat opletten. Daarnet hebben we, op vraag van mevrouw Coppé, gesproken over wat er lokaal kan gebeuren. Je moet heel kort bij een situatie zitten om inderdaad te kunnen sensibiliseren op dat punt. Ik sluit inderdaad niet uit dat lokale organisaties en lokale besturen een heleboel stekels op het terrein hebben waarrond een verhoogde gevoeligheid opgewekt kan worden. Het is echter toch altijd een kwestie van informatie te kunnen traceren, die dan aanleiding kan geven tot een inspectie.

Nogmaals, mensen die daar een beroep op doen, zijn vaak kwetsbaar. Ik kan natuurlijk zeggen dat we die mensen daar helemaal in gaan betrekken. Ik merk echter dat er ook bij onze mensen wat overwegingen zijn dat we ervoor moeten waken dat we niet op een verkeerde manier handelen en bovenop die kwetsbaarheid nog een extra probleem creëren. Dat is altijd een gevoeligheid. We moeten het hebben over de firma's en de circuits die zij opzetten, maar niet daarmee meteen ook de betrokkenen culpabiliseren. Dat is niet de beste strategie.

De voorzitter: Mevrouw Van den Brandt heeft het woord.

Elke Van den Brandt (Groen): Ik heb zeker niet willen zeggen dat we die mensen moeten culpabiliseren of vervolgen. Het is echter zo dat niet alle ouders altijd beseffen hoe sterk ze bepaalde wetten overtreden, omdat ze ook een bedrijf betalen en daardoor niet altijd weten wat de inwonende persoon krijgt. In dat opzicht is het dus van belang dat ouders ook weten wat de wetten zijn, waarom die er zijn en dat die van belang zijn. Uiteraard moeten echter vooral de bedrijven gevisieerd worden, dat zult u me niet horen tegenspreken. Daarover maak ik me wel zorgen.

U zegt dat er extra maatregelen zijn en dat die ons, wanneer het zover is, wel zullen worden meegedeeld. Dit is echter een voorbeeld van een bedrijf dat al jaren geleden op de radar is verschenen, waartegen wel maatregelen genomen zijn maar dat desondanks toch kon blijven doorgaan. Ik stel dus vast dat, wat er nu bestaat aan maatregelen en handavingsmechanismen, niet genoeg is om die cowboys – want het zijn cowboys – uit de sector te houden. Dus moeten er andere en betere maatregelen komen. Ik hoop dus dat in dat overleg de analyse gemaakt zal worden dat er nog verschillende stappen nodig zijn om te vermijden dat we met dergelijke praktijken geconfronteerd blijven worden. We kunnen niet hard genoeg optreden tegen dergelijke ondernemingen, want dit is puur misbruik en uitbuiting van zowel ouders als van hun werknemers. Ik kijk dus uit naar die extra maatregelen. Ik zal daar zeker nog opvolgvragen over stellen.

Ik heb nog een kleine bemerking voor de heer Persyn: niet alleen zijn fractie vindt het beheersen van de taal heel belangrijk, ik denk dat dat iets is dat over alle fracties heen geldt. We denken dat een goede zorg betekent dat je kunt communiceren met de ouders. Taal is daar natuurlijk primordiaal in. Tot zover dit zijsprongetje.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Martine Taelman aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het leefklimaat in voorzieningen van jeugdhulp – 2306 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: Mevrouw Taelman heeft het woord.

Martine Taelman (Open Vld): Dank u wel, voorzitter. Collega's, minister, dat voorzieningen in de jeugdhulp een pedagogisch kader hanteren, lijkt me evident. In elke opvoedingssituatie hanteren ouders, pleegouders en dus ook voorzieningen immers een aantal leefregels.

Uit een rapport van Zorginspectie zou blijken dat jongeren geconfronteerd worden met vrijheidsberovende maatregelen onder de vorm van leefregels in voorzieningen. Vrije tijd moet verdiend worden, vrije tijd moet worden ingeleverd indien een van de regels overtreden wordt. Soms moet de hele groep boeten voor de fout van één jongere. Afspraken met vrienden of vriendinnen moeten een week op voorhand worden aangevraagd. Dat betekent voor jongeren een gigantische beperking van hun sociaal leven. Het maakt de kloof tussen wie leeft in een voorziening en wie leeft in een gewoon gezin alleen maar groter. Dat maakt dat kinderen die de jeugdhulp verlaten, dat vertrek zien als een ontsnapping uit de jeugdhulp. Dat is natuurlijk een zeer negatief beeld dat jongeren overhouden aan hun tijd in een voorziening. Wellicht beïnvloedt die ervaring ook hun verdere leven op een negatieve wijze.

Ik heb hierover de volgende vragen, minister. Hoe wilt u komen tot een ander opvoedingsklimaat in voorzieningen, dat meer het opvoedingsklimaat in gewone gezinnen benadert? In welke mate en binnen welke grenzen kan daarbij een dialoog tot stand komen tussen jongeren en de voorziening, zoals dat ook gebeurt in een gewoon gezin?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: We moeten eerst en vooral vaststellen dat de inhoud en de conclusies van het rapport van Zorginspectie in grote mate positief zijn. Toch zijn er een aantal aandachts- en verbeterpunten. We kunnen melden dat Zorginspectie, Jongerenwelzijn en de koepelorganisaties het rapport al een eerste keer besproken hebben. Alle partijen zijn het erover eens dat dit rapport geen eindpunt is, maar de start van een traject moet vormen waar het zowel over de explicitering van de visie op vrijheidsbeperking als over een aantal praktische modaliteiten gaat. Registratie is een van die modaliteiten, waar we een snelle verbetering kunnen doorvoeren.

Het rapport van Zorginspectie bevat al een lijst van de minimale noodzakelijke registratieonderdelen: identificatiegegevens, datum, begin- en einduur van de afzondering of separatie, reden en handtekening van de verantwoordelijke. Het lijkt me dat hierover weinig discussie kan zijn. Ik ga er bijgevolg van uit dat we de voorzieningen op relatief korte termijn kunnen instrueren om op basis van deze parameters te registreren. Ook over de registratie van agressie-incidenten moeten we tot dergelijke afspraken en een set van minimale gegevens komen.

Wat uw tweede vraag betreft, verwijzen we naar het al vermelde traject dat we met de sector zullen lopen naar aanleiding van dit rapport. Samen met de sector, en bij uitbreiding met alle sectoren, moeten we onze visie op vrijheidsbeperkende maatregelen expliciteren. Binnen deze visie-oefening moeten we onder meer stilstaan enerzijds bij de ondergrens vanaf wanneer dergelijke maatregelen

genomen kunnen worden en anderzijds bij de instrumenten die afzondering en separatie kunnen vermijden.

Met dat laatste komen we uiteraard bij de preventieve cultuur. We moeten er bijvoorbeeld wel op wijzen dat de onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC's) in hun regelgeving al een lange voorgeschiedenis hebben van de mogelijkheid tot afzondering in een prikkelarme ruimte. Dat we nu vaststellen dat dit zeer selectief wordt ingezet, is wat ons betreft ook een belangrijke vaststelling.

Onder 'preventieve cultuur' wordt begrepen het geheel van maatregelen, instrumenten, en dergelijke die ertoe bijdragen dat situaties niet escaleren zodat er niet curatief, bijvoorbeeld in de vorm van afzondering of separatie, opgetreden moet worden.

We moeten benadrukken dat de voorzieningen hier globaal een hoge mate van maturiteit en deskundigheid hebben. Onder de preventieve cultuur vallen onder meer: het vormings- en inscholingsbeleid voor de medewerkers; het hanteren van specifieke methodieken, gericht op de preventie van agressie; het voorzien in sessies over agressiebeheersing, zelfcontrole, regulatievaardigheden voor jongeren; het beschikken over een adequaat permanentiesysteem; het beschikken over duidelijke leefregels en regels met betrekking tot participatie; een aangepaste infrastructuur.

Wat de infrastructuur betreft, kunnen we nog aanvullen dat het Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) momenteel een regelgeving voorbereidt die voorziet in een aangepaste procedure en financiering voor organisaties die willen investeren in infrastructurele maatregelen gericht op het voorkomen van agressie-incidenten.

Wanneer we het hebben over afspraken, leefregels, huiselijkheid en dergelijke, willen we eerst een aantal eerder algemene vaststellingen maken. Ten eerste zijn we het er allemaal over eens dat afspraken en leefregels noodzakelijk zijn en dat het niet aangewezen is om ze in regelgeving te verankeren.

Ten tweede moeten de voorzieningen op casusniveau op een kwaliteitsvolle en participatieve manier werken.

Ten derde zijn er al een aantal essentiële methodieken gericht op beleidsparticipatie in de voorzieningen die courant gebruikt worden. We denken aan bijvoorbeeld aan gebruikersvergaderingen.

Ten vierde is het decreet Rechtspositie een instrument gebleken dat effectief de inspraak in en participatie aan de jeugdhulp heeft verbeterd.

Ten slotte creëert het uitvoeringsbesluit bij het geharmoniseerde Kwaliteitsdecreet dat sedert 2014 in werking is, een kader dat de participatie van de gebruikers in de kwaliteitszorg en kwaliteitsevaluatie van een voorziening waarborgt. Zij moeten daar dus bij betrokken zijn.

Deze laatste twee zijn belangrijke juridische voorwaardenscheppende instrumenten – het decreet Rechtspositie en het uitvoeringsbesluit op het Kwaliteitsdecreet – die participatie op een hoger niveau kunnen tillen, want we moeten vaststellen dat dit verhaal nog niet af is.

Wat ons betreft zijn er twee concrete verbeterpunten. Het eerste heeft betrekking op de participatie van gebruikers bij de evaluatie van organisaties. Verschillende organisaties zijn zoekende om hiervoor het juiste instrumentarium te ontwikkelen. Hiermee bedoelen we: de wijze waarop tevredenheidsmetingen gebeuren, de wijze van vraagstelling van dergelijke metingen, het veilig kader

waarin jongeren hun mening kunnen formuleren enzovoort, maar ook de bepaling van de scope van wat bevraagd wordt. Het is onze indruk dat dit zich vandaag dikwijls beperkt tot de procedures en de regels, maar dat aspecten als huiselijkheid en zich ergens thuis voelen nog te weinig aan bod komen. Hier kunnen de voorzieningen, denken wij, nog groeien.

Ten tweede hebben we de voorbije jaren sterk geïnvesteerd in cliëntparticipatie. We verwezen naar de goed uitgebouwde participatie op casusniveau. Ook op het beleidsniveau worden de stem en het perspectief van de gebruikers – zowel de jongeren als de ouders – structureel ingebracht. We verwijzen naar de convenanten met vzw Cachet en vzw Oudersparticipatie, en hun vertegenwoordiging op fora als het Raadgevend Comité Jeugdhulp.

Waar we de rol en betrokkenheid van de gebruikers wel kunnen verhogen, is bij de implementatie van het beleid in voorzieningen. Dat is natuurlijk een complex gegeven waar verschillende actoren een rol in moeten spelen: de overheid, de voorziening, de koepelorganisaties en de gebruikersorganisaties. Voor de uitvoering van het actieplan jongvolwassenen hebben we een budget van 30.000 euro vrijgemaakt waarmee we Cachet projectmatig versterken, met de verwachting dat ze meewerken aan de implementatie van goede praktijken in voorzieningen. Op die manier kunnen we hierover vanuit de praktijk ervaring opdoen.

Ten slotte vindt er in september een overleg plaats met Jongerenwelzijn, de koepels en Cachet. Ook daar zullen de twee concrete verbeterpunten die we aanhaalden, geagendeerd worden. We denken dat het betrekken van Cachet, Jeugdraad en kinderrechtencommissaris in een gezamenlijke oefening met onze voorzieningen, de beste aanpak is. Wat ons betreft, zal dat ook het concept zijn. We zullen in die oefeningen ook Cachet, Jeugdraad en de kinderrechtencommissaris betrekken.

De voorzitter: Mevrouw Taelman heeft het woord.

Martine Taelman (Open Vld): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik ben blij dat u zegt dat er inderdaad verbeterpunten zijn.

Ik ben zelf mama van kinderen die de puberperiode net voorbij zijn. Je merkt – en ik denk dat dat voor iedereen geldt – hoe afhankelijk ze zijn van hun sociale contacten. Dat is ook een weg naar volwassen worden. Ze moeten leren in het leven staan. Op dat moment veroveren ze een stuk onafhankelijkheid.

Iedereen is het er natuurlijk over eens dat er in een voorziening regels moeten zijn. Anders wordt het onhoudbaar. Als je dan ziet hoe onze maatschappij geëvolueerd is en hoe jongeren de dag voordien of soms zelfs de dag zelf afspreken, dan is het voor een jongere die in een voorziening zit, denk ik, heel moeilijk om die weg te lopen op dezelfde manier als de anderen. Dat maakt hen nog eens anders, buiten het feit dat ze in voorzieningen zitten. Ik ben dus blij dat u concrete verbeterpunten ziet en dat er in september een overleg komt.

En natuurlijk zijn die vrijheidsberovende maatregelen bijzonder belangrijke. Agressie, enzovoort, dat moet allemaal worden bekeken. Maar ook de aandacht voor het gewone, het dagelijkse, die ontplooiing van die pubers in een voorziening, is heel belangrijk. Ik wil daar graag heel veel aandacht voor vragen.

De voorzitter: De heer Parys heeft het woord.

Lorin Parys (N-VA): Voorzitter, minister, mevrouw Taelman, ik had ook een vraag ingediend, maar ik was te laat. Ik sluit mij dus aan. Maar ik ben heel blij, mevrouw Taelman, met wat u hebt gezegd over het feit dat we meer aandacht moeten hebben voor het huiselijke in voorzieningen. Wat dat kan voor jongeren een heel groot verschil maken.

Minister, ik ga akkoord met u dat het globale beeld dat hier uitkomt eigenlijk oké is, maar ik denk dat er inderdaad heel concrete verbeterpunten zijn. Wij zouden natuurlijk liever zien dat we zoveel mogelijk naar een soort gezinsopvang kunnen evolueren. Maar zolang er voorzieningen zijn, moeten we ze wel zo huiselijk mogelijk inrichten.

Als je dan naar het rapport kijkt dat is uitgekomen, dan zijn er wel een aantal punten die nog niet aan bod zijn gekomen in de discussie en die ik er toch graag in wel brengen.

Wat mij verbaasde, minister, is dat het aantal afzonderingsruimten dat in orde is met de regels, nul is. Van de negen die werden onderzocht, zijn er zes niet in orde met genoeg toegang tot het daglicht. Negen, dus allemaal, hebben geen beloproepsysteem. Er zijn er vijf waar je geen tijdsindicatie kunt zien als je daarin wordt afgezonderd. En evenveel hebben er geen rookdetectiesysteem. Ik hoop gewoon dat we daar snel zorg voor kunnen dragen, dat we toch tenminste wat die criteria betreft kunnen tegemoetkomen, zodat die afzonderingsruimten in orde zijn. We hopen allemaal dat ze zo min mogelijk worden gebruikt. Uit het rapport blijkt dat dat ook het geval is. Maar als ze dan toch moeten worden gebruikt, dan moeten ze wel allemaal in orde zijn.

Dat er in sommige gevallen geen gegevens zijn inzake de frequentie, de duurtijd en de indicaties van deze ingrijpende maatregelen, is effectief een heel belangrijk verbeterpunt. U onderschrijft dat hopelijk.

Verder verbaasde het mij ook om te lezen dat er soms collectief gestraft wordt voor individuele fouten. Ik denk dat het als bijzonder onrechtvaardig wordt ervaren door kinderen die vaak, zonder hun eigen toedoen, in zo'n situatie in een instelling moeten opgroeien. Ik denk dat je dan een omgekeerd effect creëert.

Ik ben blij dat er actie wordt ondernomen om een aantal verbeterpunten effectief te verbeteren. Maar ik denk ook dat er dringend een aantal maatregelen moeten komen, zeker als het gaat over het aantal afzonderingsruimten, zodat we hier niet te lang wachten om hierin effectief actie te ondernemen.

Bart Van Malderen (sp.a): Ik apprecieer ook wel de focus op de verbeterpunten. Als je het geheel van het rapport bekijkt, blijkt daaruit effectief dat een aantal meer extremere praktijken niet tot ons instrumentarium van vandaag behoren. Maar een aantal zaken worden door jongeren inderdaad ongetwijfeld als onrechtvaardig ervaren en dragen in zich de kiemen van andere problemen. Niet de extreme vrijheidsberoving, maar kleine manieren om vrijheid in te perken, los van wat pedagogisch of anders noodzakelijk is. Gsm afgeven als je nieuw bent in een voorziening, vrije tijd verdienen en op die manier contactmogelijkheden hypothekeken, het collectieve van sommige sancties: ik denk dat daar heel nauwkeurig naar moet worden gekeken.

Het kan zijn dat ik het gemist heb, maar waarover ik mij in het bijzonder zorgen maakte, is het gebruik van afzondering. Zeven op de dertig afdelingen maken daarvan gebruik, maar drie van die afdelingen passen dat ook toe op kinderen jonger dan 12. Dat lijkt me ongehoord. Welke stappen zullen er worden genomen om dat in de toekomst te vermijden?

De voorzitter: Minister Vandeurzen heeft het woord.

Minister Jo Vandeurzen: Ik heb daar inderdaad iets over gezegd. Ik heb gezegd dat we met de sector die visie op vrijheidsbeperkende maatregelen moeten expliciteren en dat dat ook gaat over de ondergrens. Wat is het punt waarvan je zegt: daaronder is het echt niet oké? We zijn dat traject aan het lopen. U weet dat we dat, naar aanleiding van andere thematische inspecties over hetzelfde

thema, ook in de kennispsychiatrie als thema meenemen. Dit zijn de gevolgen van diezelfde thematische inspectie over de sectoren heen.

Mijnheer Parys, dat VIPA-besluit zal effectief mogelijk maken dat voor beperkte infrastructurele aanpassingswerken VIPA-geld mogelijk is, zonder dat men de hele procedure moet doorlopen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Jan Bertels aan Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, over het inkomensverlies voor mantelzorgers – 2305 (2017-2018)

Voorzitter: de heer Bart Van Malderen

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Deze vraag om uitleg werd eigenlijk al een beetje aangekondigd in de vorige gedachtewisselingen.

Recent was er de Dag van de Mantelzorg, waarop veel collega's zijn ingegaan. We hebben het net gehad over de nood aan mantelzorg. Mijnheer Persyn, ik kan u onmiddellijk geruststellen: indien u pleit voor een betere sociale bescherming voor mantelzorgers in het federale parlement, en ook hier als het moet, dan hebt u onze volle steun om daar een beter sociaal statuut voor mantelzorgers in te voeren.

Minister, op donderdag 21 juni verscheen in de media onder titel 'Mantelzorgers beter ondersteunen, ook financieel' – ik richt me nu even op het financiële aspect – een oproep van het Vlaamse ACV en Samana, organisaties die u niet onbekend zullen zijn. In die oproep werd nader ingegaan op de situatie van de mantelzorgers in Vlaanderen, ook met betrekking tot de financiële situatie.

Inzake de bereidheid tot mantelzorg werd gesteld dat één op de vier Vlamingen aan een vorm van mantelzorg doet. We hebben het er al vaak over gehad. In het kader van de vermaatschappelijking van de zorg is dat netwerk van mantelzorgers voor velen een absolute noodzaak. Dat percentage van één op vier, dus ongeveer 25 procent, ligt in lijn met eerdere studies, al zijn er andere gegevens die zeggen dat het aanbod aan mantelzorg niet toeneemt.

Ik kom tot de kern van mijn oproep. Uit diezelfde studie blijkt ook dat wie voltijds mantelzorg opneemt, tot de helft van zijn of haar inkomen kan verliezen, of dat de ondersteuning van de mantelzorgers dus niet op dat niveau is dat het alle Vlamingen toelaat zorg te dragen voor een naaste, puur wegens het inkomen.

Minister, er zijn tevens verschillende studies, onder meer van de Koning Boudewijnstichting, die aantonen wat de grote maatschappelijke meerwaarde van mantelzorgers is. Het gaat over de maatschappelijke meerwaarde, maar ook over de economisch te becijferen meerwaarde. Er worden per jaar miljoenen euro's uitgespaard door deze vorm van vrijwillige solidariteit met een naaste. Die vrijwillige solidariteit moeten we koesteren. We moeten mantelzorg dus koesteren. En het is ook onontbeerlijk voor het welslagen van de vermaatschappelijking van de zorg dat we die mantelzorg ondersteunen.

Want, minister, zoals het ACV verkondigde in de media, lijkt mantelzorg, als we niet opletten, te verworden tot een soort van luxeproduct – met excuses voor het woord – voor wie het zich kan veroorloven om de combinatie mantelzorg, gezin en arbeid aan te gaan en het inkomensverlies op te vangen. Die combinatie

mantelzorg, gezin en arbeid wordt steeds moeilijker. Daarover hebben we het al een aantal keer gehad. Het mantelzorgplan waarover we hier al hebben gesproken, erkent dit ook en voorziet ook in enkele acties.

Minister, ik stel mijn concrete vragen naar aanleiding van de oproep van Samana en het Vlaamse ACV. Ik neem aan dat u kennis hebt kunnen nemen van de studie waarover wordt bericht, en zeker van de persberichten in dat verband. En de belangrijkste vraag, minister, is: welke conclusies trekt u, als Vlaamse minister, uit deze studie? Onderschrijft u de noodzaak aan actie naar aanleiding van de vaststellingen? Want het is toch opmerkelijk dat het ACV en Samana hier specifiek vragen richten tot de Vlaamse overheid met betrekking tot de inkomenssituaties, de aanmoedigingspremies.

Zult u deze legislatuur nog concrete maatregelen nemen, vanuit uw Vlaamse bevoegdheden of eventueel in samenwerking met de andere beleidsniveaus – de poort is net opengezet door de heer Persyn – om de financiële weerbaarheid en de draagkracht van mantelzorgers te vergroten? Want dat is absoluut noodzakelijk.

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: Collega, we hebben inderdaad kennis genomen van de ACV-studie. De studie toont andermaal aan dat dé mantelzorgsituatie niet bestaat. De financiële gevolgen van mantelzorg zijn afhankelijk van de intensiteit ervan en de mate waarin om die redenen betaald werk wordt verminderd. De inkomensverliezen blijken vooral zeer groot te zijn wanneer een mantelzorger voltijds het werk onderbreekt. Wanneer men halftijds of met een vijfde het werk onderbreekt, dan zijn de verliezen minder groot. Sommige mantelzorgers die een vijfde minder werken, kunnen hun netto-inkomen zelfs licht zien stijgen wanneer het loon gecombineerd wordt met een federale premie en een Vlaamse aanmoedigingspremie.

Vanuit die vaststellingen komt men in de studie tot de aanbeveling om de Vlaamse aanmoedigingspremies voor wie halftijds of voltijds onderbreekt, te verdubbelen. Gegeven de vaststelling dat veel Vlamingen de aanmoedigingspremie niet lijken te benutten, pleit men voor een volledige koppeling van de aanmoedigingspremie met het tijdskrediet en thematische verloven.

Het is belangrijk om de resultaten van de studie in hun juiste context te plaatsen. We gaan vooreerst niet akkoord met de conclusie die u trekt dat mantelzorg steeds meer een luxeproduct aan het worden is. U haalt het zelf aan: één op vier Vlamingen doet aan mantelzorg. Uitgaande van die schatting gaat het om ongeveer een miljoen Vlamingen die hulp bieden aan een hulpbehoevende naaste. Een beperkt aantal Vlamingen neemt intensief mantelzorgtaken op. En naarmate de mantelzorgrol zwaarder wordt, valt die moeilijker te combineren met voltijds en soms ook met deeltijds werk. Die groep is kwetsbaar op financieel vlak, maar ook vaak op andere levensdomeinen, en daar moeten we de nodige aandacht aan schenken.

De ACV-studie maakt een simulatie van de gedeerde inkomsten op het niveau van een individuele mantelzorger. Belangrijk is, zeker bij intensieve mantelzorg, om de gedeerde inkomsten van een mantelzorger in zijn of haar gezinscontext te bekijken. Dat is belangrijk, omdat de financiële ondersteuning van mantelzorgers enerzijds direct kan verlopen via de mantelzorger zelf. Dat kan bijvoorbeeld via een aanmoedigingspremie of het thematisch verlof – u weet dat ik in geen van beide gevallen bevoegd ben. Maar daarnaast kunnen mantelzorgers ook op een indirecte wijze financieel worden ondersteund. Die indirecte financiële ondersteuning loopt via de hulpbehoevende persoon. Voorbeelden daarvan bevinden zich in het domein waar we wel bevoegdheden hebben, zoals het zorgbudget voor zwaar zorgbehoevenden, het zorgbudget voor ouderen met een zorgnood en

het zorgbudget voor personen met een handicap. Al die budgetten zijn vrij besteedbaar en kunnen aangewend worden voor het vergoeden van onkosten die worden gemaakt door mantelzorgers of als compensatie voor het derven van inkomsten door mantelzorgers. Aangezien intensieve mantelzorg vaak gegeven wordt door inwonende mantelzorgers, is het niet zelden zo dat die bedragen deel gaan uitmaken van het gezinsinkomen.

Ook leren we uit de studie dat de onderzoekers een ondergebruik veronderstellen van de aanmoedigingspremie. Er is dus nog werk aan de winkel om mantelzorgers beter te informeren over de verschillende premies en tegemoetkomingen waar ze recht op hebben. Betere informatievoorziening kan premies beter bekend maken en het gebruik ervan verhogen.

Ten slotte rijst de vraag of een eenzijdige focus op het bevorderen van een gedeeltelijk uittreden van mantelzorgers uit de arbeidsmarkt wel de beste strategie is. Het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg wees er in het verleden op dat we moeten opletten voor systemen die mensen in staat stellen om thuis te blijven om voor hun geliefden te zorgen. Dat houdt namelijk ook het risico in dat vooral mensen uit de lagere sociaaleconomische klasse ertoe worden aangezet om uit de arbeidsmarkt te stappen of te stoppen met het zoeken naar werk, om mantelzorg te kunnen blijven verlenen. Dat kan de toekomst van die mantelzorger sterk hypothekeren, aangezien het dan later moeilijker is om weer op de arbeidsmarkt te komen.

We weten eveneens, uit eerder onderzoek, dat werk ook een beschermende factor is bij mantelzorgers. Werk heeft naast een financiële ook een sociale functie, waarbij het werk de gedachten kan verzetten of energie geven en waarbij collega's fungeren als bron van steun voor de soms zware zorgsituatie thuis. Het is dus heel belangrijk dat we ook naar werkbaar werk gaan en naar een afdoende aanbod aan thuiszorgdiensten en respijtzorg, dat toelaat werk te combineren met mantelzorg.

Voor uw derde vraag verwijzen we grotendeels naar het overzicht dat u eerder dit jaar hebt gekregen – ik verwijs onder andere naar vraag om uitleg 791 – en naar het mantelzorgplan in zijn geheel. Dat plan telt niet minder dan 115 actiepunten. Met 94 ervan zijn we intussen aan de slag. In het bestek van dit antwoord ga ik mij beperken tot de punten die de combinatie met werk en de financiële draagkracht van mantelzorgers betreffen. Een van de pijlers van het Vlaamse mantelzorgplan betreft de ondersteuning van mantelzorgers. Vlaanderen kan mantelzorgers beter ondersteunen door onder andere in een financiële tegemoetkoming te voorzien. De Vlaamse sociale bescherming is daartoe een belangrijk instrument en voorziet, waar mogelijk, in een maximale automatische rechtentoekenning.

In het kader van de rechtentoekenning en het bereiken van kwetsbare personen, zal het Geïntegreerd Breed Onthaal ook een belangrijke rol spelen. Het OCMW, de diensten maatschappelijk werk en de centra voor algemeen welzijnswerk zijn daarin kernactoren en voorzien samen met andere zorg- en welzijnsactoren in een maximale rechtentoekenning, onder andere via een proactieve werkwijze. Mantelzorgers maken deel uit van hun doelgroep. Het Vlaamse mantelzorgplan zet sterk in op het ondersteunen van een betere combinatie tussen mantelzorg en werk en de intrede of herintrede op de arbeidsmarkt, door te voorzien in financiële tegemoetkomingen en verlofstelsels die de combinatie van arbeid en zorg faciliteren.

De verlofstelsels laten mantelzorgers toe om hun werk tijdelijk te onderbreken of te verminderen. Verschillende maatregelen ter verbetering daarvan werden reeds genomen: de federale overheid heeft het palliatief verlof met 1 maand verlengd

en het tijdskrediet voor zorg uitgebreid tot 51 maanden. Minister van Pensioenen Bacquelaire werkt momenteel aan de omzetting in wetteksten van een bepaling uit het zomerakkoord die mantelzorgers die nog deeltijds werken, gedurende 48 maanden het behoud garandeert van hun volledige pensioenrechten. Voor de werkloze mantelzorgers is er een maatregel die het mogelijk maakt dat zij 48 maanden recht hebben op mantelzorg en vrijgesteld worden van de verplichting om beschikbaar te zijn op de arbeidsmarkt. Ze behouden een uitkering en zijn gelijkgesteld voor het pensioen.

Vlaanderen voorziet in een bijkomende financiële vergoeding, de zogenaamde aanmoedigingspremies, voor wie gebruik maakt van verschillende vormen van zorgverlof. In de mate waarin die aanmoedigingspremies onvoldoende gekend of benut worden, zullen we in bijkomende informatie voorzien via de kernactoren van het Geïntegreerd Breed Onthaal en het Vlaams Expertisepunt Mantelzorg. Dat Vlaams Expertisepunt Mantelzorg heeft afgelopen zaterdag, op de dag van de mantelzorg, zijn website uitgebreid met een portaal voor professionals. Daarop is informatie over verlofstelsels en tegemoetkomingen beschikbaar, maar ook methodieken en praktijken om een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid te installeren in bedrijven. Dat laatste willen we verder stimuleren in samenwerking met de erkende verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers.

Ons Zorgnetwerk, een van de erkende verenigingen voor mantelzorgers en gebruikers, lanceerde afgelopen vrijdag 22 juni het boek 'Werken, zorgen, leven' over dit thema, en ondersteunt bedrijven die een mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid willen implementeren. Ook onderzoeken de sociale partners in zorg nog of verlof om dwingende redenen toepasbaar kan zijn voor mantelzorg-situaties. Op de Europese Raad voor Werkgelegenheid, Sociaal Beleid en Volksgezondheid van vorige week werd alvast een akkoord bereikt over de 'Work-Life Balance'-richtlijn, waar onder andere zorgverlof in alle lidstaten deel van uitmaakt.

Naast die maatregelen blijven we ook inzetten op de andere pijlers in het mantelzorgplan, zoals waardering, het voorzien van begeleiding en ondersteunend aanbod aan diensten en bijzondere aandacht voor de jonge mantelzorgers.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): Bedankt, minister. U verwijst naar werkbaar werk en naar de Europese richtlijn. Daar zijn we allemaal voor, maar er is wel nog heel veel werk aan de winkel. U verwijst nu wel naar de discussie op Europees niveau, maar u weet ook dat het zorgverlof daar niet uitgebreid is en dat de Europese lidstaten dat niet hebben toegekend.

Ik ben het volledig eens met uw insteek dat uittreden uit de arbeidsmarkt niet voor iedereen het beste is. Maar dat belicht ook een andere component: sommige mensen moeten uit noodzaak uittreden uit de arbeidsmarkt als ze zorg willen verlenen aan hun familieleden of andere naasten, omdat de professionele zorg ofwel niet beschikbaar ofwel niet betaalbaar is.

Dan kom ik bij de component waar ik een insteek over had. Ik weet dat u zich probeert te verschuilen achter het feit dat u niet bevoegd bent voor de Vlaamse aanmoedigingspremies, maar mijn vraag was heel concreet. Er worden twee concrete aanbevelingen gedaan aan Vlaanderen. Ik vraag aan u als coördinerend minister, bevoegd voor het mantelzorgplan, wat u vindt van die twee heel concrete aanbevelingen inzake de financiële situatie van mantelzorgers. Gaat u als minister, bevoegd voor het mantelzorgplan, steunen dat de Vlaamse aanmoedigingspremies voor wie halftijds of voltijds zijn loopbaan moet onderbreken, verdubbeld worden? U hebt zelf kunnen lezen wat dat zou kosten. Ik denk niet dat dat een onoverkomelijke vraag is van Samana en het ACV. En

steunt u ook dat er betere afstemming komt, los van de informatie op websites die onlangs gepubliceerd is, tussen de Vlaamse aanmoedigingspremies en de thematische verlofstelsels en tijdskrediet van de federale overheid, zodat het ondergebruik uit de wereld kan worden geholpen? Dat zal niet alleen gebeuren met een automatische rechtentoekenning bij het Geïntegreerd Breed Onthaal, want die zijn daar niet voor bevoegd. Er moet dus bijkomende actie ondernomen worden.

De voorzitter: Mevrouw Saeys heeft het woord.

Freya Saeys (Open Vld): Ik geef de minister gelijk dat het in een aantal gevallen zo is dat het volledig terugtrekken uit de arbeidsmarkt onvermijdelijk is, maar we moeten maximaal streven naar de combinatie werk en mantelzorg. Verschillende studies hebben immers uitgewezen dat werk een beschermende factor is. U hebt zeker en vast een punt dat er nog heel wat werk aan de winkel is in verband met werkbaar werk. Daar moeten we ten volle op blijven inzetten.

De voorzitter: De heer Persyn heeft het woord.

Peter Persyn (N-VA): Alle studies bewijzen dat het merendeel van de mantelzorgers dames zijn en in het bijzonder de groep uit de sandwichgeneratie die soms dertig jaar lang tegen wil en dank hun werk combineren met mantelzorg, maar dan op een gegeven moment op een bepaalde leeftijd toch moeten kiezen. Dan zien we toch dat ze hun loopbaan moeten afbreken of op een laag pitje moeten zetten. Ik herhaal mijn pleidooi inzake de sociale bescherming. Dat is dan sociale bescherming door bescherming van de sociale rechten. Maar goed, dat is voor mij eigenlijk allemaal een continuüm. Zoals u weet, wil mijn partij al die zaken in één hand brengen. Dat zou een veel coherenter beleid met zich meebrengen.

In eerste instantie zou een betere bescherming van de sociale rechten, zowel voor de Federale als de Vlaamse Regering, een prioriteit moeten zijn. Ik denk dat aanmoedigingspremies een middel zijn. Ik zal u eerlijk zeggen dat ik deze niet eens kende. Ze zijn er blijkbaar voor een bepaald segment van de Vlaamse werknemers, maar een aantal werknemers is er ook van uitgesloten. Ik heb ondertussen ook geleerd dat er ook voor zelfstandigen dergelijke premies bestaan. Ik heb gezien dat die in minder dan één promille van de gevallen worden opgenomen. Dus ook daar is er nog heel wat sensibilisering en bekendmaking te doen.

Ik kreeg in de discussie die zich ontspon naar aanleiding van de Dag van de Mantelzorg een suggestie van de heer Ignace Leus, een oud-bekende van de CM en een man met heel wat ervaring inzake zorg en concepten en conceptuele frames daarrond. Hij vroeg waarom men in een evolutie naar een persoonsvolgende benadering niet zou gaan naar zorgbudgetten met dan, zoals bij personen met een beperking, de inzet van een deel – zij het tijdelijk – van de gebundelde zorgbudgetten voor ouderen en hopelijk binnenkort voor alle personen met verhoogde zorgbehoefte ongeacht hun leeftijd, voor de waarborg van onder andere de sociale rechten en niet als onkostenvergoeding.

De voorzitter: Minister Vandeuren heeft het woord.

Minister Jo Vandeuren: Uiteraard is elke verbetering van situaties een behartenswaardige na te streven ambitie. Als we eerlijk zijn en gelet op de periode waarin we ons nu bevinden en als we kijken waarop we vanuit het beleidsdomein het meeste impact kunnen hebben, dan is het een belangrijke observatie die door de heer Persyn met ervaringsdeskundigheid is bevestigd, dat we nog een weg te gaan hebben om ervoor te zorgen dat mensen die recht hebben op de aanmoedigingspremie, die effectief krijgen.

U zult mij vragen wat ik zal doen in de zeer korte termijn. Het antwoord is dan dat we moeten gaan voor een veel betere screening en ervoor moeten zorgen dat mensen die in de situatie zijn dat ze op de aanmoedigingspremie een beroep kunnen doen, die effectief kunnen opnemen. Voor mij persoonlijk naar ons beleidsdomein vind ik dit het meest operationele uit de aanbevelingen.

Uiteraard is het altijd mogelijk om aan alle andere collega's vragen te stellen, maar als ik heel eerlijk ben, dan lijkt het meest concrete om in de volgende periode op in te zetten datgene wat we zelf prioritair kunnen aanpakken, namelijk een actie om de bekendheid van en de toeleiding naar de bestaande reglementering beter te organiseren vanuit de observaties die ook in de studie worden gemaakt.

De voorzitter: De heer Bertels heeft het woord.

Jan Bertels (sp.a): De 'non-take-up' van de aanmoedigingspremies verminderen, is het minste dat u kunt doen. Daarnaast – dat geven ook de andere leden aan – moet u ook werk maken van een betere sociale bescherming. Ik heb het aantal voor de mantelzorgers daarnet uitgesproken. We moeten vanuit Vlaanderen samen met de federale overheid werk maken van werkbaar werk. Ik ga ermee akkoord dat we moeten vermijden dat mensen worden gedwongen om uit te treden uit de arbeidsmarkt. Dat is niet wat iemand wenst, maar daarvoor moeten we werken op twee pijlers. Ten eerste moeten ze het kunnen doen als ze het willen en ten tweede moeten ze het niet kunnen doen als ze het niet willen. Dan moeten we ervoor zorgen dat de zorg aan de naasten wel kan worden gegeven door iemand anders. Er is ook nog werk aan de winkel inzake de netwerkondersteuning en de professionele ondersteuning. We moeten tandjes bij steken om te vermijden dat we gaan naar drama's in de zorg.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.